

Comissió del Torn d'Ofici

Comissió de Relacions amb
l'Administració i la Justícia

Criteris per a
l'Assistència
Lletrada al
Detingut

Mallorca, 283 - 08037 Barcelona
Tel. 93 496 18 80 - Fax 93 487 65 03
<http://www.icab.cat>

CRITERIS PER A L'ASSISTÈNCIA LLETRADA AL DETINGUT

Des de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats hem pretès aportar unes reflexions, sobretot legals i jurisprudencials, relatives a l'actuació de Lletrat en relació amb l'assistència al detingut. Vagi per davant que aquesta publicació no pretén ser un manual dogmàtic o un protocol rígid d'actuació, però entenem que conté determinats criteris que han de presidir l'actuació del Lletrat. L'actuació del Lletrat en l'exercici del dret de defensa no és una actuació passiva o de mera constatació que es compleix amb les formalitats legals. Estem en un Estat de Dret i, això, en principi, no ho qüestionem. El propi Codi Penal sanciona conductes que limiten l'exercici del dret de defensa. El contingut d'aquest document no té cap altra finalitat que recordar-nos les possibilitats d'actuació (activa) que podem i hem de dur a terme atenent les circumstàncies adequades en cada cas concret. Sens dubte, la segura i encertada ponderació del lector portarà a un més eficaç exercici del dret de defensa en relació amb aquesta privació del dret més important després de la vida, la llibertat.

EL DRET A L'ASSISTÈNCIA LLETRADA AL DETINGUT RECONEGUDA A L'ARTICLE 17.3 DE LA CE I 520 LECr

El Dret a l'assistència lletrada té una doble projecció constitucional:

És necessari distingir entre l'assistència lletrada al detingut a les diligències policials i judicials que la Constitució reconeix a l'article 17.3 com una de les garanties del dret a la llibertat protegit pel núm.1 de l'article citat, i l'assistència lletrada a l'imputat o acusat que l'article 24.2 de la Constitució proclama en el marc de la tutela judicial efectiva i del dret al procés degut.

Efectivament, l'assistència lletrada a les primeres diligències policials després de la detenció cal diferenciar-la de la que es dur a terme en un procés penal. En tot cas pot anticipar-se que la relació continguda en el precepte legal s'estén molt més enllà del tenor merament literal del precepte, sense que tingui aquest caràcter exhaustiu, i sense que s'esgoti en el contingut material del dret constitucional reconegut a l'art. 17.3 de la CE.

Aquesta doble projecció constitucional del dret a l'assistència lletrada guarda paral·lelisme amb els texts internacionals sobre la matèria (arts. 5 i 6 del Conveni europeu de drets humans, i arts. 9 i 14 del Pacte internacional de drets civils i polítics).

El present treball té per objecte posar de relleu el contingut material de l'institut de l'assistència lletrada al detingut, garantida com diem a l'art. 17. 3 de la CE, i desenvolupada posteriorment per Llei Orgànica núm. 14/83, de 12 de desembre, que va promulgar el vigent article 520 de la LECr, i això a partir de la rellevant exegesi jurisprudencial que ha vingut a complementar les parques prescripcions legals, relacionades bàsicament en el núm. 6 del referit precepte rituari:

Art. 520.6. L'assistència de l'Advocat consistirà en:

- a. Sol·licitar, en el seu cas, que s'informi el detingut o pres dels drets establerts en el número 2 d'aquest article i que es procedeixi al reconeixement mèdic assenyalat en el seu paràgraf f.
- b. Sol·licitar a l'Autoritat judicial o funcionari que hagués practicat la diligència en què l'Advocat hagi intervingut, una vegada acabada aquesta, la declaració o ampliació dels extrems que consideri convenients, així com la consignació a l'acta de qualsevol incidència que hagi tingut lloc durant la seva pràctica.
- c. Entrevistar-se reservadament amb el detingut al terme de la pràctica de la diligència en què hagués intervingut.

La seva aplicació, no obstant això, s'ha caracteritzat per la literalitat respecte de la norma legal de desenvolupament, i això a pesar, com diem, de la rellevant exegesi jurisprudencial per la qual s'ha dotat d'efectiu contingut a l'article 17.3 de la CE, i que, tanmateix ha tingut escassa permeabilitat a la pràctica històrica dels operadors per raons que excedeixen la finalitat del present treball.

En aquestes circumstàncies i després del temps transcorregut des de la promulgació de l'article 520 de la LECr resulta de tot punt ineludible donar fe del conjunt de criteris consolidats jurisprudencialment respecte del contingut essencial del dret a l'assistència lletrada i els seus límits, a fi d'acomodar aquesta exegesi jurisprudencial a la realitat empírica i això, se suma com a garantia del dret a la llibertat, protegit en l'apar-

tat 1r de l'art.17 de la CE, i la més justa preservació i tutela ha de ser garantida pels qui ostentem la defensa del justiciable.

A tal efecte procedim a relacionar, sense ànim d'exhaustivitat, els criteris generals que resulten d'aplicació a l'exercici professional de l'assistència lletrada al detingut, tant en l'àmbit policial o centre de detenció com, en el seu cas, en el posterior trasllat del detingut a dependències judicials, i, tot això, a partir de la legislació aplicable i de la seva exegesi duta a terme de manera pacífica per la doctrina emanada de la jurisprudència dels nostres Alts Tribunals més, així com dels propis criteris de la Fiscalia general de l'Estat que han vingut a nodrir-la.

CRITERIS LEGALS I JURISPRUDENCIALS RESPECTE DEL CONTINGUT MATERIAL DEL DRET A L'ASSISTÈNCIA LLETRADA AL DETINGUT PROCLAMAT A L'ART. 17.3 DE LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA

1) És la detenció d'un ciutadà i no la diligència de declaració d'un detingut la que imposa la necessitat constitucional de comptar amb l'assistència lletrada a la seu policial i, en aquest sentit el nostre ordenament constitucional utilitza expressament el terme Dret a l'"assistència lletrada" i no merament al dret a nomenament de Lletrat.

2) Assistència al detingut en Comissaria- Centre de detenció

2.1) Des de la detenció serà necessària l'assistència lletrada. (Això sens perjudici de les excepcions previstes a l'article 520.5 i concordants de la LECr). La Policia Judicial, el Ministeri Fiscal o l'autoritat judicial demanaran immediatament al Col·legi d'Advocats la designació d'un advocat d'ofici, si no l'hagués anomenat ja l'interessat. (Arg. art. 767 LECr, introduït per Llei 38/2002, de 24 octubre).

2.2) El Lletrat haurà d'assistir al detingut amb la màxima celeritat possible i, en tot cas, en un termini màxim de vuit hores des de la comunicació de la detenció al Col·legi d'Advocats.

2.3) El Lletrat assistent durant la pràctica de les diligències instructores pot identificar-se davant dels funcionaris policials a través del carnet professional del Col·legi d'Advocats al qual pertanyi.

2.4) El Lletrat pot comunicar-se amb el detingut, abans i durant la declaració policial, i en general en quantes diligències participi en aquesta seu si bé aquestes comunicacions no poden tenir en cap cas el caràcter de reservades, fins que hagi estat emplenada l'acta de declaració. (Llevat de les assistències lletrades que es duguin a terme en l'àmbit de la Justícia de menors, en les quals, el Lletrat pot entrevistar-se reservadament amb el seu defensat anteriorment a la declaració a la seu policial.)

2.5) El Lletrat assistent té facultat per recollir informació a la seu policial sobre la causa de la detenció, delictes que s'imputa a seu defensat i lectura de drets, còpia de la

declaració i dret a sol·licitar-ne una nova així com fer-ne les observacions que estimi convenientes, i, finalment, té igualment dret a una entrevista reservada entre el Lletrat i el detingut, després de finalitzar l'acta de declaració, i que s'haurà de desenvolupar en les condicions necessàries perquè es garanteixi aquesta reserva.

2.5.1) El Lletrat assistent no té dret a accedir al contingut de l'atestat policial en la seva assistència en Comissaria-Centre de detenció, fins que no li sigui facilitat en dependències judicials i sempre i quan les mateixes no siguin declarades secretes mitjançant resolució judicial expressa.

2.6) El Lletrat assistent, a més de constatar, a través de l'acta que la documenti, que el detingut tan aviat practicada la detenció, hagi estat informat dels seus drets constitucionals continguts a l'article 520.2 de la LECr., s'assegurarà que els mateixos hagin estat compresos degudament i en el seu cas donarà fe de la nova lectura en la seva presència. Això haurà de constatar-se de manera prèvia a qualsevol altra qüestió que se li formulï per la policia a la persona privada de llibertat.

Específicament s'exhorta :

2.6.1) Respecte de les denominades "preguntes generals de la Llei", prèvies a la declaració en sentit estricte, sembla aconsellable que el Lletrat assistent valori la seva procedència quan alguna d'aquestes qüestions excedeixin a les legalment previstes, i en consideració a les circumstàncies concurrents en el detingut, i als fets que li són imputats, puguin incidir en el dret de defensa de l'acusat, de conformitat amb el disposat a l'article 24 CE.

2.6.2) El Lletrat assistent es cuidi de què el detingut sigui informat del seu dret constitucional a sol·licitar "habeas corpus" si considera que la seva detenció no està justificada legalment o que transcorre en condicions il·legals, com per sobrepassar els termes legals o esgotar-los innecessàriament.

2.6.3) El Lletrat designat ha d'adoptar les mesures necessàries per garantir el dret del detingut a ser reconegut per facultatiu, quan aquest així ho demandi o, quan el propi lletrat així ho consideri.

2.6.4) L'assistència lletrada implica igualment el dret que es faci constar en la declaració quantes incidències s'hagin produït, ja siguin rellevants respecte del contingut de la diligència practicada així com respecte de qualsevol altra circumstància que pugui afectar als drets fonamentals del detingut, de conformitat amb el previst en l'art. 520.5 LECr

2.7) L'assistència lletrada comporta el necessari control formal, no sols respecte de la procedència de la detenció sinó també de la seva durada en el temps i la procedència del seu manteniment per la ulterior posada a disposició judicial

del detingut, de conformitat amb el disposat als articles 17.2 de la CE, 520 .2 i 496 de la LECr.,

2.7.1) El termini de 72 hores establert amb caràcter general és un límit màxim, tenint en compte a més que el període de detenció preventiva no podrà durar més del temps estrictament necessari per a la realització dels esbrinaments que possibilitaran l'esclariment dels fets.

2.7.2) Resulta recomanable afavorir el control per part del Lletrat assistent de les facultats que es confereix als responsables de la instrucció policial establerta en el núm. 3 de l'article 492 de la LECr. , i en els supòsits de presumptes delictes que no portin aparellada pena privativa de llibertat, i que permet deixar sense efecte la detenció practicada si es presenten les circumstàncies previstes en l'esmentat precepte, control que, en tot cas, ell s'ha de fer extensiu a l'aplicabilitat dels supòsits continguts als articles 495 i 496 de la LECr, respecte de fets presumptivament constitutius de falta.

3) Després de la declaració a la seu policial

3.1) El detingut, després de la diligència de declaració, té dret a entrevistar-se reservadament amb el Lletrat assistent (art. 520.6 LECr).

3.2) El Lletrat assistent, després d'entrevistar-se amb el detingut, pot continuar mantenint contacte amb aquest, en els termes de l'article 523 de la LECr.

3.3) És aconsellable que el Lletrat assistent reculli la informació respecte la situació en la qual resta el detingut i específicament respecte la seva posada a disposició judicial sense majors dilacions i, en el seu cas, consigní en diligència aquelles raons adduïdes per l'Instructor per a ajornar-la, havent de comunicar-ho tot seguit al Jutge competent.

4) Assistència al Jutjat de Guàrdia

4.1) El Lletrat assistent té dret a prendre vista de les diligències amb la deguda antelació a la presa de declaració de seu assistit (llevat resolució judicial sobre això).

4.2) El Lletrat assistent té dret a mantenir amb el detingut entrevista abans i després de la declaració.

4.3) En general és el seu deure traslladar davant de l'òrgan judicial quantes incidències s'hagin suscitat fins a la compareixença del detingut davant de S.Sa. i que no es trobin consignades a les diligències.

4.4) Demanar examen metge forense i la presa d'anàlisi o de les mostres que resultin necessàries per a acreditar les circumstàncies rellevants per al seu defensat, interessant que tals sol·licituds quedin degudament documentades en actes.

4.5) Assistir a les diligències que puguin ser acordades pel Jutge d'Instrucció d'ofici o a instàncies de les parts.

ANNEX I.

NOTES ALS EPÍGRAFS PRECEDENTS

A l'epígraf 1. - La Consulta 2/2003 de Fiscalia General de l'Estat, en el seu apartat II, c) "in fine" proclama literalment aquesta conclusió i així mateix sosté, entre d'altres aspectes de gran rellevància:

A l'hora de determinar el contingut essencial d'aquest dret fonamental en el supòsit de detenció en primeres diligències policials, **el TC declara que la finalitat d'aquesta assistència consisteix a assegurar, amb la seva presència personal, que els drets constitucionals del detingut siguin respectats, que no sofreixi coacció o tracte incompatible amb la seva dignitat i llibertat de declaració i que tindrà l'assessorament degut tècnic sobre la conducta a observar en els interrogatoris, inclosa la de guardar silenci, així com sobre el seu dret a comprovar, una vegada realitzats i conclusos amb la presència activa del Lletrat, la fidelitat del transcrit a l'acta de declaració que se li presenta a la firma. (SSTC 21/1997, 196/1987 i 252/1994).** (Apartat II a, de la referida circular, Annex III d'aquest treball).

La major part de les funcions que l'art. 520.6 LECr assigna al Lletrat responen a finalitats no connectats amb la seva assistència a la declaració, pel qual fins i tot no tenint lloc aquesta, poden continuar sent necessàries aquelles.

El nou art. 767 LECr introduït per la Llei 38/2002, de 24 octubre reforça aquesta tesi, ja que expressament declara que **"des de la detenció... serà necessària l'assistència lletrada. La Policia Judicial, el Ministeri Fiscal o l'autoritat judicial demanaran de forma immediata al Col·legi d'Advocats la designació d'un advocat d'ofici, si no l'hagués anomenat ja l'interessat."**

És, per tant, la detenció i no la diligència de declaració del detingut, la que imposa la necessitat de comptar amb l'assistència d'un Lletrat a la seu policial.

La tasca del Lletrat en aquest context no es redueix doncs a ser mer fedatari de la realitat respecte de les diligències que es derivin, sinó que comporta en termes generals una activitat tècnica de control legal respecte de la procedència de la detenció i, en el seu cas, respecte del manteniment d'aquesta mesura cautelar.

En aquest sentit, de l'examen de la doctrina emanada per la nostra jurisprudència, el terme dret a l'"assistència lletrada" és una precisió terminològica que comporta un paper actiu de l'advocat com a **conseller jurídic** del detingut i no com a notari de la tasca policial en aquesta seu, rol que s'ha vingut atorgant a la pràctica per alguns operadors i que ni es correspon amb la realitat legal, ni pot ser legítim, a partir dels pronunciaments reiterats jurisprudencials:

Així **STC 11/1981 (F.Jc 4t)**: "... ja que, **en el curs de la seva declaració el detingut...**, òbviament pot compatir amb el **preceptiu assessorament tècnic** en celebrar-se la mateixa sota la garantia de contradicció...".

Reiterada posteriorment en **STC 196/1987, F. Jc 5è, " in fine"**:

"L'essència del dret del detingut a l'assistència lletrada és precisa trobar-lo, no en la modalitat de la designació de l'advocat, sinó en l'efectivitat de la defensa, ja que el que vol la Constitució és protegir el detingut amb **l'assistència tècnica d'un lletrat**, que li presti el seu **suport moral i ajuda professional en el moment de la seva detenció**, i aquesta finalitat es compleix amb el nomenament d'un Advocat d'ofici, el qual garanteix l'efectivitat de l'assistència de manera equivalent al lletrat de lliure elecció. "

Més recentment, **STC 199/2003**: "Tindrà el detingut **l'assessorament tècnic necessari sobre la conducta a observar en els interrogatoris, inclosa la de guardar silenci.** "

Finalment i tal com es posa de relleu en la **Consulta de Fiscalia núm. 2/ 2003**, sobre "determinats aspectes de l'assistència lletrada al detingut" (Apartat II, *in fine*): el nou tipus penal contingut a l'art. 537 del CP "Posa sens dubte en relleu la gran importància que per a la nostra ordenació té l'escrupolós respecte dels drets de la persona privada de llibertat, castigant, entre d'altres, aquelles conductes que impedeixin o obstaculitzin el dret a l'assistència d'advocat al detingut (Veure annex I. CP).

L'esmentat precepte castiga l'autoritat o funcionari públic que impedeixi o obstaculitzi el dret a l'assistència de l'advocat al detingut o pres, procuri o afavoreixi la renúncia del mateix a l'esmentada assistència, o no li informi de forma immediata i de manera que li sigui comprensible dels seus drets i de les raons de la seva detenció.

Epígrafs 2 a 2.4. - Assistència al detingut a Comissaria- Centre de detenció

2.1) El vigent article, art. 767 LECr., introduït per LO 38/2002 de 24 d'octubre, (Annex II) exigeix expressament com, des de la detenció, és precisa la designació de lletrat.

No obstant això anterior, i com a excepció al mandat de l'art. 767 LECr (que imposa amb caràcter preceptiu l'assistència lletrada a tot detingut o imputat) segueix vigent l'art. 520.5 LECr, que permet la renúncia del detingut o pres a la preceptiva assistència de lletrat quan els fets siguin susceptibles de ser tipificats exclusivament com a delictes contra la seguretat del trànsit. No és possible interpretar que, amb l'entrada en vigor de la Llei 38/2002, i en particular del citat art. 767 LECr, s'ha produït una derogació tàcita de l'art. 520.5 LECr.

En primer lloc, perquè és possible una interpretació coherent d'ambdós preceptes, d'acord amb el qual el segon d'ells es perfila com excepció a la regla general establerta pel primer. Però sobretot, perquè l'actual redacció de l'art. 520 LECr li va ser donada per la LO 14/1983, i no pot ser derogada per una Llei ordinària.

Tanmateix, l'aplicació de l'art. 520.5 LECr, que exceptua l'imperatiu de l'assistència lletrada al detingut en el concret supòsit dels delictes contra la seguretat del trànsit, no és extensible al moment posterior en què l'imputat compareix a declarar davant del Jutge d'Instrucció; en aquest moment, recobra tota la seva vigència el mandat generalitzat de l'art. 767 LECr, singularment de cara a una possible conformitat. (Circular 1/2003 de 10 d'abril de Fiscalia General de l'Estat) .

2.4) “El Lletrat ha d’assegurar amb la seva presència personal que els drets constitucionals del detingut siguin respectats, que no sofreixi coacció o tracte incompatible amb la seva dignitat i llibertat de declaració i que tindrà el degut assessorament tècnic sobre la conducta a observar en els interrogatoris, inclosa la de guardar silenci, així com sobre el seu dret a comprovar, una vegada realitzats i conclusos amb la presència activa del Lletrat, la fidelitat del transcrit a l’acta”. SSTC 199/2003, 21/1997, 252/1994 196/87 i Consulta 2/2003 de 18 de desembre de Fiscalia General de l’Estat.

“L’exigència d’assistència lletrada al detingut en el moment de prestar declaració a la seu policial, **amb absoluta llibertat del Lletrat per intervenir a la pràctica de l’esmentada diligència**, cuidant-se que siguin respectats en la seva integritat els drets de seu defensat, fent les observacions que jutgi oportunes i denunciant davant de les autoritats judicials competents aquells comportaments policials que, en el seu cas, poguessin resultar lesius de tals drets, constitueixen prevencions que respecten escrupolosament el contingut del dret fonamental reconegut a l’art. 17 CE... Així mateix en el curs de la seva declaració, el detingut, òbviament pot comptar amb el preceptiu assessorament tècnic en celebrar-se la mateixa sota la garantia de la contradicció.” (TC Acta núm. 23/2006 de 30 de gener F.Do 2n, SSTC 196/1987 i 11/1981, entre moltes d’altres).

Finalment, la notificació de la detenció i de la preceptiva designació d’advocat, bé de lliure elecció, bé del torn d’ofici, seria exigible que fos cursada a la major brevetat al Col·legi d’Advocats corresponent. Sobre això, seria especialment convenient que el servei d’assistència al detingut del Col·legi demanés a la policia i informés al Lletrat designat del dia i l’hora de la detenció i hora en què s’ha rebut el telefonema a fi de propiciar, per part del Lletrat, el control degut tant respecte de la detenció del ciutadà com de la seva durada.

Epígrafs 2.5., 2.5.1: És el coneixement de l’acusació que es formula contra una persona als efectes del dret de defensa el que adquireix rellevància constitucional ja que és la detenció i no la diligència de declaració del detingut la que imposa la necessitat de comptar amb l’assistència lletrada a la seu policial. (STS 1283/2000 i Consulta 2/2003 de 18 de desembre de Fiscalia General de l’Estat ANNEX III).

STS 1283/2000, F. D o. primer, punt 4: “La pretensió d’obtenir còpia de tot l’atestat pot incidir negativament en la investigació, que en aquell moment inicial pot afectar a d’altres persones o d’altres delictes. El que realment importa i té rellevància constitucional és el coneixement de l’acusació que es formula contra una persona als efectes del dret de defensa, sent suficient en aquell moment, com raona la *Sala a quo*, a **tenir coneixement de la causa de la detenció, delicte que se li imputa i lectura de drets, còpia de la declaració i dret a sol·licitar una nova i de fer les observacions que estimi convenientes i a l’entrevista reservada** entre el lletrat i el detingut, que va ser complert d’una manera rigorosa en la forma establerta a l’article 520 de la LECr., especialment la dels apartats 2 i 6 i sense perjudici d’exercitar els drets que en la fase instructora pròpiament dita li atorguen els articles 118 i 302 LECr., prenent coneixement de les actuacions i intervenint a la pràctica de diligències...”

Epígraf 2.6. Hem de recordar que el Lletrat es troba legitimat per formular *Habeas Corpus* en representació de seu defensat. (SSTC núm. 37/2008, 31/2003, entre d’altres).

Ens remetem en aquest tema a:

- Llei 6/1984, de 24 de maig de 1.984 de procediment d'Habeas Corpus.
- Instrucció 12/2007 de la Secretària d'Estat de Seguretat sobre "comportaments exigits als membres de les forces i cossos de seguretat de l'estat per garantir els drets de les persones detingudes o sota custòdia policial" (Instrucció Tercera. punt 3). (ANNEX III).

Epígraf 2.6.1) Aquestes qüestions de caràcter general, prèvies a la declaració del detingut, poden versar sobre extrems que en consideració al delictes atribuït, podrien trobar-se sotmesos al dret constitucional del detingut a no declarar contra si mateixos i a no confessar-se culpables.

A tall d'exemple, salari que percep, fills haguts, etc. En tot cas compet al Lletrat assistent una valoració ponderada sobre això.

Epígraf 2.7) L'article 17.2 de la LECr. estableix que la detenció preventiva no podrà durar més del temps estrictament necessari per a la realització dels esbrinaments que possibiliten l'esclariment dels fets. Per la seva part **l'article 496 de la LECr.** estableix que: "*El particular, Autoritat o agent de Policia judicial que detingués una persona en virtut del disposat en els precedents articles, haurà de posar-la en llibertat o lliurar-la al Jutge més pròxim al lloc en el qual hagués fet la detenció dins de les vint-i-quatre hores següents a l'acte de la mateixa.*" Per la seva part l'art. 520 .2 l'estén a les 72 hores (llevat de, sens dubte, l'establert en la legislació antiterrorista).

Segons la STC 31/96: "El termini màxim de 72 hores que estableix la Constitució és un límit màxim de caràcter absolut, per la detenció policial, el còmput de la qual resulta inequívoc i simple. Però aquell termini és un límit del límit temporal prescrit amb caràcter general pel mateix precepte, sobre el qual se sobreposa, sense reemplaçar-lo, el temps estrictament indispensable per realitzar la finalitat a què serveix privació cautelar de llibertat."

El veritablement determinant respecte del termini raonable per al manteniment de la detenció policial de persones i la seva posterior posada a disposició judicial ve marcat per l'existència o no de dilacions indegudes. En aquest sentit, l'article 5.3 del Conveni Europeu per a la Protecció dels drets humans i de llibertats fonamentals, (Convingut de Roma 4 de novembre 1950), estableix que tota persona detinguda preventivament haurà de ser conduïda sense dilació a presència del Jutge. En el cas d'incompliment tindrà dret a una reparació.

En definitiva, quan la prolongació de la detenció resulti manifestament innecessària, no sol es podrà formular una sol·licitud d'*Habeas Corpus*, sinó també demandar una reparació, això sense perjudici que per tals fets pugui derivar-se la comissió d'un delictes per part dels agents actuants, de conformitat amb el disposat als articles 530 i següents del C.P i 496 de la LECr.

A efectes d'exemplificar respecte de la importància d'impedir indegudes dilacions o demores injustificades en la posada a disposició judicial del detingut ens remetem a la **Instrucció 12/2007 de la Secretària d'Estat de Seguretat** sobre "comportaments exigits als membres de les forces i cossos de seguretat de l'estat per garantir els drets de les persones detingudes o sota custòdia policial", "... *s'ha de tenir en compte que la nostra ordenació jurídica impedeix mantenir a una persona detinguda sota custòdia policial més enllà del temps*

estricament necessari per a la pràctica dels actes d'investigació tendents a la identificació del detingut, l'esclariment dels fets i l'obtenció d'efectes i proves relacionats amb els mateixos.

És per això que, una vegada finalitzades quantes diligències hagués estat precis realitzar, el detingut ha de, sense més demora, ser posat a disposició de l'Autoritat judicial o en llibertat."

Epígraf 2.7.2) Estableix el paràgraf 2n, núm. 3r de l'art. 492 del la LECr. una aparent facultat discrecional de l'Autoritat o agent per la qual se'ls faculta a deixar sense efecte una detenció quan pugui presumir-se racionalment que el detingut compareixerà quan sigui cridat pel Jutge o Tribunal competent. Tanmateix, en un Estat de Dret sembla sabut que tota facultat aparentment discrecional es troba jurídicament vinculada a partir del sentit de la norma i és, sens dubte, susceptible de control jurisdiccional respecte de l'ús que de la mateixa es faci. Aquesta rellevant atribució que es confereix a l'Autoritat i als seus agents, i de la seva posada en relació amb el caràcter excepcional que suposa tota privació de llibertat, resulta aconsellable que pugui ser sotmesa a control.

Les referències que apareixen l'article 492 LECr respecte de la "presó correccional", s'ha d'entendre, de conformitat amb la Disposició Transitòria onzena de la Llei Orgànica 10/1995, que va aprovar el vigent Codi Penal, **es correspon en l'actualitat amb pena menys greu. Després de la reforma realitzada arran de la LO 15/2003, el vigent article 33 apartat 3 del CP reporta la pena de presó de tres mesos i fins a cinc anys com a pena menys greu.**

Epígraf 3) Article 523 LECr.: "Quan el detingut o pres desitgi ser visitat per un ministre de la seva religió, per un metge, pels seus parents o persones amb qui estigui en relació d'interessos, o per qui puguin donar-li els seus consells, se li haurà de permetre amb les condicions prescrites al reglament de presons, si no afectés el secret i èxit del sumari. La relació amb l'Advocat defensor no podrà impedir-se-li mentre estigui en comunicació".

Epígraf 4) Article 775 LECr.

"En la primera compareixença el Jutge informarà l'imputat, en la forma més comprensible, dels fets que se li imputen. Prèviament, el Secretari li informarà dels seus drets i li requerirà perquè designi un domicili a Espanya en el qual es faran les notificacions, o una persona que les rebí en el seu nom, amb l'advertència que la citació realitzada a l'esmentat domicili o a la persona designada permetrà la celebració del judici en la seva absència en els supòsits previstos en l'article 786.

Tant abans com després de prestar declaració se li permetrà entrevistar-se reservadament amb el seu Advocat, sense perjudici de l'establert en l'apartat c de l'article 527." (Redacció donada per Llei núm. 38/2002 de 24 d'octubre).

ANNEX II. Legislació.

Constitució espanyola

Art. 17. CE

1. Tota persona té dret a la llibertat i a la seguretat. Ningú no pot ser privat de la seva llibertat, sinó amb el compliment de l'establert en aquest article i en els casos i en la forma previstos per la llei.
2. La detenció preventiva no podrà durar més del temps estrictament necessari per a la realització dels esbrinaments tendents a l'esclariment dels fets, i, en tot cas, en el termini màxim de setanta-dues hores, el detingut haurà de ser posat en llibertat o a disposició de l'autoritat judicial.
3. Tota persona detinguda ha de ser informada de forma immediata, i de manera que li sigui comprensible, dels seus drets i de les raons de la seva detenció, de poder ser obligada a declarar. Es garanteix l'assistència d'advocat al detingut a les diligències policials i judicials, en els termes que la llei estableixi.
4. La llei regularà un procediment d'"*habeas corpus*" per produir la immediata posada a disposició judicial de tota persona detinguda il·legalment. Així mateix, per llei es determinarà el termini màxim de durada de la presó provisional.

Art. 24.2 CE

1. Així mateix tots tenen dret al jutge ordinari predeterminat per la llei, a la defensa i a l'assistència de lletrat, a ser informats de l'acusació contra ells, a un procés públic sense dilacions indegudes i amb totes les garanties, a utilitzar els mitjans de prova pertinents per a la seva defensa, a no declarar contra si mateix, a no confessar-se culpable i a la presumpció d'innocència. La llei regularà els casos que, per raó de parentiu o de secret professional, no s'estarà obligat a declarar sobre fets presumptivament delictius.

Llei d'Enjudiciament Criminal.

Article 492.

L'Autoritat o agent de policia judicial tindrà obligació de detenir:

- 1r. A qualsevol que es trobi en algun dels casos establerts a l'article 490.
- 2n. A ser processat per delictes que tingui assenyalada en el Codi una pena superior a la de presó correccional.
- 3r. Al processat per delictes a què estigui assenyalada pena inferior, si els seus antecedents o les circumstàncies del fet fessin presumir que no compareixerà quan fos cridat per l'Autoritat judicial. S'exceptua del disposat en el paràgraf anterior al processat que deixi en l'acte fiança bastant, segons el parer de l'Autoritat o agent que intenti detenir-lo, per presumir racionalment que compareixerà quan el cridi el jutge o tribunal competent.
- 4t. A què estigués en el cas del número anterior, a pesar que encara no es trobés processat, a condició que es presentin les dues circumstàncies següents:
 1. Que l'Autoritat o agent tingui motius racionalment determinants per creure en l'existència d'un fet que presenti els caràcters de delictes.

2. Que tingui també suficients motius determinants per creure que la persona a qui intenta detenir va participar en el delictes.

Article 495.

No es podrà detenir per simples faltes, tret que el presumpte reu no tingui domicili conegut ni donés fiança suficient, segons el parer de l'Autoritat o agent que intenti detenir-lo.

Article 496.

El particular, Autoritat o agent de Policia judicial que detingués una persona en virtut del disposat en els precedents articles, haurà de posar-la en llibertat o lliurar-la al Jutge més pròxim al lloc en el qual s'hagués fet la detenció dins de les vint-i-quatre hores següents a l'acte de la mateixa. Si demorés el lliurament, incorrerà en la responsabilitat que estableix el Codi Penal, si la dilació excedeix de vint-i-quatre hores.

Article 520.

1. La detenció i la presó provisional s'hauran de practicar en la forma que menys perjudiqui el detingut o pres en la seva persona, reputació i patrimoni.

La detenció preventiva no podrà durar més temps de l'estrictament necessari per a la realització dels esbrinaments necessaris per a l'esclariment dels fets. Dins dels terminis establerts en la present Llei, i, en tot cas, en el termini màxim de setanta-dues hores, el detingut haurà de ser posat en llibertat o a disposició de l'Autoritat judicial.

2. Tota persona detinguda o presa serà informada, de manera que li sigui comprensible, i de forma immediata, dels fets que se li imputen i de les raons motivadores de la seva privació de llibertat, així com dels drets que li assisteixen i especialment dels següents:

- Dret a guardar silenci no declarant si no vol, a no contestar alguna o algunes de les preguntes que li formulin, o a manifestar que només declararà davant del Jutge.
- Dret a no declarar contra si mateix i a no confessar-se culpable.
- Dret a designar advocat i a sol·licitar la seva presència per tal que assisteixi a les diligències policials i judicials de declaració i intervingui en tot reconeixement d'identitat que sigui objecte. Si el detingut o pres no designés advocat, es procedirà a la designació d'ofici.
- Dret a que es posi en coneixement del familiar o persona que desitgi, el fet de la detenció i el lloc de custòdia en la qual es trobi en cada moment. Els estrangers tindran dret a que les circumstàncies anteriors es comuniquin a l'Oficina Consular del seu país.
- Dret a ser assistit gratuïtament per un intèrpret, quan es tracti d'un estranger que no comprengui o no parli el castellà.
- Dret a ser reconegut pel Metge Forense o el seu substitut legal i, en el seu defecte, pel de la Institució en la qual es trobi, o per qualsevol altre dependent de l'Estat o d'altres Administracions Públiques.

3. Si es tractés d'un menor d'edat o incapacitat, l'autoritat sota la custòdia de la qual es trobi el detingut o pres notificarà les circumstàncies de l'apartat 2.d) a qui n'exerceixi la pàtria potestat, la tutela o la guarda de fet del mateix i, si no fossin trobades, se n'informarà immediatament al Ministeri Fiscal. Si el detingut menor o impossibilitat fos estranger, el fet de la detenció es notificarà d'ofici al Cònsol del seu país.

4. L'autoritat judicial i els funcionaris sota la custòdia dels quals es trobi el detingut o pres, s'abstindran de fer-li recomanacions sobre l'elecció d'Advocat i comunicaran, en la forma que permeti la seva constància, al Col·legi d'Advocats el nom de l'Advocat elegit per aquest per a la seva assistència o petició que se'l designi un d'ofici. El Col·legi d'Advocats notificarà al designat l'esmentada elecció, a fi que manifesti la seva acceptació o renúncia. En cas que el designat no acceptés l'encàrrec referit, no fos trobat o no comparegués, el Col·legi d'Advocats procedirà al nomenament d'un Advocat d'ofici. L'Advocat designat acudirà al centre de detenció en la major brevetat i, en tot cas, en el termini màxim de vuit hores, comptades des del moment en què s'ha fet la comunicació al Col·legi referit.

Si transcorregut el termini de vuit hores de la comunicació realitzada al Col·legi d'Advocats, no comparegués injustificadament cap lletrat al lloc on el detingut o pres es trobi, podrà procedir-se a la pràctica de la declaració o del reconeixement d'aquest, si ho consenteix, sense perjudici de les responsabilitats concretes en cas d'incompliment de les seves obligacions per part dels Advocats designats.

5. No obstant això, el detingut o pres podrà renunciar a la preceptiva assistència de lletrat si la seva detenció ho fos per fets susceptibles de ser tipificats, exclusivament, com a delictes contra la seguretat del trànsit.

6. L'assistència de l'Advocat consistirà en:

- **Sol·licitar, en el seu cas, que s'informi el detingut o pres dels drets establerts en el número 2 d'aquest article i que es procedeixi al reconeixement mèdic assenyalat en el seu paràgraf f.**
- **Sol·licitar a l'Autoritat judicial o funcionari que hagi practicat la diligència en què l'Advocat hagi intervingut, una vegada acabada aquesta, la declaració o ampliació dels extrems que consideri convenients, així com la consignació a l'acta de qualsevol incidència que hagi tingut lloc durant la seva pràctica.**
- **Entrevistar-se reservadament amb el detingut al terme de la pràctica de la diligència en què hagués intervingut.**

Article 523.

Quan el detingut o pres desitgi ser visitat per un ministre de la seva religió, per un metge, pels seus parents o persones amb qui estigui en relació d'interessos, o per aquells que puguin donar-li els seus consells, se li haurà de permetre amb les condicions prescrites al reglament de presons, si no afectés el secret i èxit del sumari. La relació amb l'Advocat defensor no podrà impedir-se-li mentre estigués en comunicació.

Article 527.

El detingut o pres, mentre es trobi incomunicat, no podrà gaudir dels drets expressats al present capítol, a excepció dels establerts en l'article 520 amb les modificacions següents:

- En tot cas, el seu advocat serà designat d'ofici.
- No tindrà dret a la comunicació prevista en l'apartat d del número 2.
- Tampoc no tindrà dret a l'entrevista amb el seu advocat prevista en l'apartat c del número 6.

Article 767.

Des de la detenció o arran de que de les actuacions resultés la imputació d'un delictes contra persona determinada serà necessària l'assistència lletrada. La Policia Judicial, el Ministeri Fiscal o l'autoritat judicial demanaran tot seguit del Col·legi d'Advocats la designació d'un advocat d'ofici, si no l'hagués anomenat ja l'interessat.

Article 775.

En la primera compareixença el Jutge informarà l'imputat, en la forma més comprensible, dels fets que se li imputen. Prèviament, el Secretari li informarà dels seus drets i li requerirà perquè designi un domicili a Espanya en el qual es faran les notificacions, o una persona que les rebí en el seu nom, amb l'advertència que la citació realitzada a l'esmentat domicili o a la persona designada permetrà la celebració del judici en la seva absència en els supòsits previstos en el l'article 786.

Tant abans com després de prestar declaració se li permetrà entrevistar-se reservadament amb el seu advocat, sense perjudici de l'establert en l'apartat c de l'article 527.

Codi penal

Article 530.

L'autoritat o funcionari públic que, quan existeixi causa per delictes, acordi, practiqui o perllongui qualsevol privació de llibertat d'un detingut, pres o sentenciat, amb violació dels terminis o altres garanties constitucionals o legals, serà castigat amb la pena d'inhabilitació especial per ocupació o càrrec públic per temps de quatre a vuit anys.

Article 531.

L'autoritat o funcionari públic que, quan existeixi causa per delictes, decreti, practiqui o perllongui la incomunicació d'un detingut, pres o sentenciat, amb violació dels terminis d'altres garanties constitucionals o legals, serà castigat amb la pena d'inhabilitació especial per ocupació o càrrec públic per un període de dos a sis anys.

Article 532.

Si els fets descrits als dos articles anteriors fossin comesos per imprudència greu, es castigaran amb la pena de suspensió d'ocupació o càrrec públic per temps de sis mesos a dos anys.

Article 537. L'autoritat o funcionari públic que impedeixi o obstaculitzi el dret a l'assistència d'advocat al detingut o pres, procuri o afavoreixi la renúncia del mateix a l'esmentada assistència o no li informi de forma immediata i de manera que li sigui comprensible dels seus drets i de les raons de la seva detenció, serà castigat amb la pena de multa de quatre a deu mesos i inhabilitació especial per ocupació o càrrec públic de dos a quatre anys

ANNEX III.-

1. - Fiscalia General de l'Estat. Consulta 2/2003, de 18 de desembre, sobre determinats aspectes de l'assistència lletrada al detingut

I. Introducció i delimitació metòdica

La Fiscalia consultant planteja, en relació amb l'assistència lletrada al detingut, diversos problemes quant a la seva extensió i efectes. Concretament es qüestiona a) si és preceptiu que el lletrat sigui present en la informació de drets al detingut; b) si és preceptiva l'assistència lletrada encara que el detingut manifesti el seu desig de no declarar en seu policial i c) si té el detingut dret a l'entrevista reservada amb el lletrat encara que s'hagi acollit al seu dret a no declarar en Comissaria.

La resposta a la qüestió suscitada fa aconsellable l'ús d'un criteri casuístic que, en vista de les solucions mostrades en l'àmbit jurisprudencial, proporcioni una solució unitària susceptible de ser defensada pel Ministeri Fiscal. D'aquí prové la conveniència que, amb caràcter inicial, s'efectuïn algunes consideracions sobre el dret a l'assistència lletrada reconegut al detingut sota la normativa internacional, constitucional, legal i de la doctrina del Tribunal Constitucional i Tribunal Suprem. Resulta ociosos recordar que la falta d'uniformitat de la jurisprudència penal fa no descartable l'existència de pronunciaments aïllats, aliens a una línia jurisprudencial majoritària i per tant consolidada. És aquesta la que ha de centrar l'interès del Ministeri Fiscal i la que, com a tal, serà assumida en la interpretació de la qüestió sotmesa a consulta.

El Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics de 19 desembre de 1966, ratificat per Instrument de 27 abril 1977, a l'art. 9 regula els drets del detingut sense que s'inclouï el d'assistència lletrada. Idèntica reflexió cap realitzar respecte del Conveni Europeu de Drets Humans de 4 de novembre de 1950 que proclama a l'art. 5 el dret a la llibertat, assenyalant els drets del detingut preventivament, entre els quals tampoc inclou el d'assistència lletrada.

Per tant i com ha subratllat el TC en matèria d'assistència lletrada al detingut, la nostra Constitució és més àmplia i generosa, almenys explícitament, que els esmentats texts internacionals.

L'art. 17.3 CE garanteix l'assistència d'advocat al detingut a les diligències policials, en els termes que la llei estableixi.

En la nostra CE hi ha, per tant, un reconeixement d'aquesta assistència lletrada, encara que quant al contingut concret es remet a la llei.

El desenvolupament legislatiu de l'art. 17 CE el trobem fonamentat en l'art. 520 LECr en la redacció donada per l'art. únic de la Llei Orgànica 14/1983, de 12 desembre, que en el que ara interessa disposa l'apartat 2 el següent:

Tota persona detinguda o presa serà informada, de manera que li sigui comprensible, i de forma immediata, dels fets que se li imputen i les raons motivadores de la seva privació de llibertat, així com dels drets que li assisteixen i especialment dels següents:

c) Dret a designar advocat i a sol·licitar la seva presència per tal que assisteixi a les diligències policials i judicials de declaració i intervingui en tot reconeixement d'identitat del qual sigui objecte. Si el detingut o pres no designés advocat, es procedirà a la designació d'ofici.

Més endavant, en el seu apartat 6 estableix:

L'assistència de l'advocat consistirà en:

a) Sol·licitar, en el seu cas, que s'informi el detingut o pres dels drets establerts en el número 2 d'aquest article i que es procedeixi al reconeixement mèdic assenyalat en el seu paràgraf f).

b) Sol·licitar de l'autoritat judicial o funcionari que hagin practicat la diligència en què l'Advocat hagi intervingut, una vegada acabada aquesta, la declaració o ampliació dels extrems que consideri convenients, així com la consignació a l'acta de qualsevol incidència que hagi tingut lloc durant la seva pràctica.

c) Entrevistar-se reservadament amb el detingut a la finalització de la pràctica de la diligència en què hagués intervingut.

No està de més recordar el nou tipus contingut en l'art. 537 CP que posa, sens dubte, en relleu la gran importància que per a la nostra ordenació té l'escrupolós respecte dels drets de la persona privada de llibertat. L'esmentat precepte castiga l'autoritat o funcionari públic que impedeixi o obstaculitzi el dret a l'assistència de l'advocat al detingut o pres, procuri o afavoreixi la renúncia del mateix a l'esmentada assistència o no li informi de forma immediata i de manera que li sigui comprensible dels seus drets i de les raons de la seva detenció.

II. El dret a l'assistència lletrada: la seva dimensió constitucional

La STC 196/1987 d'11 de desembre declara que l'assistència lletrada prevista a l'art. 17.3 de la Constitució i reconeguda al detingut a les diligències policials té un contingut diferent, com a garantia del dret a la llibertat, al contingut de l'assistència lletrada reconeguda en el marc de l'art. 24.2 de la Constitució la tutela judicial efectiva amb el significat de garantia del procés.

D'aquest diferent enfocament extreu el TC la conclusió de què encara que a la nostra Constitució es reconeix expressament el dret a l'assistència lletrada *tant al detingut com a l'acusat*, es fa en diferents preceptes constitucionals garantitzadors de drets fonamentals de naturalesa clarament diferenciada pel que aquesta doble dimensió *impedeix determinar el contingut essencial del dret a l'assistència lletrada en una lectura i aplicació conjunta dels citats arts. 24.2 de la Constitució* (STC 188/1991, arts. 17.3 de 3 d'octubre).

El TS segueix aquesta línia de delimitació de drets, i en la seva sentència 1151/2002, de 19 de juny declara que el dret a l'assistència lletrada, reconegut en els arts. 17.3 i 24.2 CE, no pot ser interpretat unitàriament per la diversa funció que la garantia compleix en consideració al bé jurídic protegit. L'art. 17.3 reconeix aquest dret al detingut a les diligències policials i judicials com una de les garanties del dret a la llibertat, mentre que l'art. 24.2 ho fa en el marc de la tutela judicial efectiva com a garantia del procés a l'acusat o imputat.

a) Assistència lletrada al detingut a l'hora de determinar el contingut essencial d'aquest dret fonamental en el supòsit de detenció a primeres diligències policials, **el TC declara que la finalitat d'aquesta assistència consisteix a assegurar, amb la seva presència personal, que els drets constitucionals del detingut siguin respectats, que no sofreixi coacció o tracte incompatible amb la seva dignitat i llibertat de declaració i que tindrà l'assessorament degut tècnic sobre la conducta a observar en els interrogatoris, inclosa la de guardar silenci, així com sobre el seu dret a comprovar, una vegada realitzats i conclusos amb la presència activa del lletrat, la fidelitat del transcrit a l'acta de declaració que se li presenta a la firma.** (SSTC 21/1997, 196/1987 i 252/1994).

El TS precisa que la funció del lletrat en aquest àmbit és la de garantir de la integritat física del detingut, i d'evitar la autoinculpació per ignorància dels drets que l'assisteixen (STS 252/1994 de 19 de setembre).

A l'hora de concretar l'extensió de l'assistència lletrada al detingut, s'ha de partir com a principi general de què la garantia de la llibertat personal subjacent a l'art. 17.3 CE no assoleix a imposar l'assistència lletrada en els termes i amb la intensitat propis d'un procés en curs (STC 252/1994, de 19 setembre).

Seguint aquestes pautes i d'acord amb la jurisprudència del TS, pot concloure's que l'assistència del lletrat no és exigible en els següents actes processals: a) en les declaracions d'altres co-imputats als quals no s'assisteix professionalment; b) declaracions dels testimonis; c) actes d'imputació a tercers per part del detingut (STS 1737/2000, 15 de novembre); d) exploració radiològica del detingut (en el cas analitzat es presentava autorització judicial per a la pràctica de tal diligència); d) prova d'alcoholèmia (STS 590/2000, de 8 abril); e) quan es tracta *ab initio* del reconeixement fotogràfic d'un possible delinqüent que encara no ha estat concretat en la seva identitat (STS 1479/1999, de 19 octubre); f) en el registre practicat al domicili de l'acusat quan encara no se li imputa cap delicte (STS 847/1999, de 24 maig, amb cita d'altres moltes, SSTCS de 17 de febrer de 1998, 23 d'octubre de 1991, 4 de desembre de 1992, 17 de març de 1993 i 8 de març i 7 de desembre de 1994).

Delimitant les facultats del lletrat, la STS 1283/2000, de 12 de juliol declara que la pretensió d'obtenir còpia de tot l'atestat pot incidir negativament en la investigació, que en aquell moment inicial pot afectar altres persones o altres delictes. **El que realment importa i té rellevància constitucional és el coneixement de l'acusació que es formula contra una persona als efectes del dret de defensa, sent suficient en aquell moment... tenir coneixement de la causa de la detenció, delicte que se li imputa i lectura de drets, còpia de la declaració i dret a sol·licitar-ne una nova i de fer les observacions que estimi convenientes i a l'entrevista reservada entre el lletrat i el detingut... i sense perjudici d'exercitar els drets que en la fase instructora pròpiament dita li atorguen els arts. 118 i 302 LECr.** En tot cas, com expressament reconeixia la Circular 2/1995, de 22 novembre de la Fiscalia General de l'Estat, exigències elementals del dret de defensa imposen que el lletrat i altres parts puguin celebrar vista, abans de l'audiència de l'art. 504 bis.2, de les actuacions practicades fins a aquell moment (art. 302 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal). Tan sols si ha recaigut una declaració judicial de secret en els termes previstos en el art. 302 decaurà aquest dret.

Per contra, a més de la necessària presència del lletrat en la declaració del detingut i a les diligències de reconeixement d'identitat, expressament esmentades en l'art. 520 LECr **la STS 2032/2001, de 5 de novembre (seguint el mateix criteri d'altres, com les STSS 5 i 16 de maig de 2000 i 14 de novembre de 2000) afegeix la necessitat d'assistència lletrada perquè un detingut pugui manifestar el seu consenti-**

ment que es procedeixi a l'entrada i registre al seu domicili sense que sigui precisa l'autorització judicial, basant-ho en què *les raons...sobre l'abast de l'assistència lletrada a les diligències policials són perfectament extensibles al cas que ens ocupa, ja que tal autorització o consentiment és igual o fins i tot més transcendent que la pròpia declaració*. Aquesta mateixa doctrina s'ha aplicat a la necessitat d'assistència lletrada perquè un detingut pugui manifestar el seu consentiment perquè es procedeixi a l'obertura a la seu policial de correspondència i paquets (STS 409/1999, de 8 març). Aquest criteri és seguit per la STS 1061/1999, de 29 de juny que fonamenta aquesta exigència partint de què *el consentiment realitzat pel detingut, es troba viciat en no gaudir de la llibertat i autonomia que es presenten quan es donen circumstàncies de signe diferent... l'assistència de Lletrat és, en tot cas, decisiva per a la validesa d'una presa d'actitud del detingut, que afecti als seus drets fonamentals i que pugui comprometre seriosament la seva defensa*. Aquesta resolució arriba a establir que l'exigència d'assistència lletrada al detingut és *per tant extensible i ampliable a tota disposició sobre drets fonamentals* b) Presència del Lletrat en la instrucció de drets La presència del Lletrat a la diligència d'instrucció de drets a la seu policial no pot considerar-se com a preceptiva. La STS 1098/1999, de 9 de setembre, amb cita de la STS de 22 de novembre de 1994 declara sobre això que *no es va ocasionar vulneració del dret de defensa ni indefensió... per no trobar-se assistits de Lletrats a les diligències d'informació de drets... ja que la jurisprudència d'aquesta Sala ha entès que no és necessària la presència de Lletrat en tals actes instructoris, la qual cosa és òbvia, ja que si els inculpats haguessin hagut d'estar assistits d'advocat en aquestes diligències d'informació, no tindria sentit que en les mateixes se'ls instruís del seu dret a l'esmentada assistència jurídica*.

Als arguments del TS hem d'afegir nosaltres que quan l'art. 520 LECr regula el contingut de la intervenció del Lletrat i especifica com una de les seves facultats la de sol·licitar, en el seu cas, que s'informi el detingut o pres dels seus drets, en introduir l'incís, en el seu cas, el legislador parteix del fet que pot haver tingut ja lloc la instrucció de drets, plena, ajustada a Dret, vàlida i eficaç i sense presència del Lletrat. La sol·licitud d'aquest haurà d'entendre's referida als supòsits en els quals, bé no s'hagi practicat la instrucció abans de la seva intervenció, bé fins i tot havent-se practicat, el Lletrat entengui que s'ha de realitzar de nou perquè no s'ha fet correctament o íntegrament o perquè el detingut no els ha comprès en la seva integritat.

Com a primera conclusió, doncs, pot assentar-se el principi general que no és necessària la presència del Lletrat a la diligència d'instrucció de drets, sense perjudici de què dins de les seves facultats entri la de promoure la repetició de la pràctica de la mateixa.

c) La negativa a declarar del detingut expressada en dependències policials. En relació amb el punt relatiu a si és precisa l'assistència lletrada a la Comissaria en els supòsits en els quals el detingut no vol declarar, clarament hem d'inclinar-nos per la resposta positiva, tota vegada que en l'esperit de l'art. 17 CE i de l'art. 520 LECr mostra l'objectiu que el detingut estigui assistit de Lletrat a la Comissaria amb independència que vulgui o no declarar.

Conforme als pronunciaments del TC i del TS analitzats supra, l'assistència lletrada al detingut està connectada funcionalment, entre d'altres, amb la finalitat d'assegurar, amb la seva presència personal, que els drets constitucionals del detingut siguin respectats, que no sofreixi coacció o tracte incompatible amb la

seva dignitat i llibertat de declaració i que la integritat física del mateix sigui respectada en tot moment. Aquesta finalitat es presenta pel sol fet de la detenció, amb independència que el detingut desitgi o no prestar declaració, tenint ple significat encara que no vagin a practicar-se a la seu policial diligències d'investigació.

La major part de les funcions que assigna l'art. 520.6 LECr al Lletrat, -sol·licitar, en el seu cas, que s'informi el detingut o pres dels drets i que es procedeixi al reconeixement mèdic, sol·licitar la consignació a l'acta de qual-sevol incidència- responen a comeses no connectades amb la prestació de declaració, pel qual fins i tot no tenint lloc aquesta, poden continuar sent necessàries aquelles.

El nou art. 767 LECr introduït per Llei 38/2002, de 24 d'octubre reforça aquesta tesi, doncs expressament declara que des de la detenció... serà necessària l'assistència lletrada. La Policia Judicial, el Ministeri Fiscal o l'autoritat judicial demanaran tot seguit al Col·legi d'Advocats la designació d'un advocat d'ofici, si no l'hagués anomenat ja l'interessat.

És, per tant, la detenció i no la diligència de declaració del detingut, la que imposa la necessitat de comptar amb l'assistència d'un lletrat a la seu policial.

d) L'entrevista reservada del detingut amb el seu lletrat a la Llei 38/2002 clou una vella polèmica sobre la capacitat del lletrat per entrevistar-se reservadament amb el seu client anteriorment a la seva declaració a la Comissaria. Els treballs preparatoris d'aquell text legal reflecteixen la voluntària exclusió del que en el projecte es proclamava de forma expressa, això és, la possibilitat d'aquesta entrevista prèvia que ara, tanmateix, només s'admet a la seu judicial (cfr. art. 775). Malgrat tot, encara subsisteixen alguns dubtes interpretatius que aconsellen algunes precisions.

Així doncs, la STS 1500/2000 de 4 d'octubre declara que no es dedueix de la llei l'existència d'un dret del lletrat a entrevistar-se amb els seus clients abans de la presa de declaració en Comissaria, sinó al terme de la pràctica de la diligència en què hagi intervingut. En aquest mateix sentit, la STS 539/1998 d'11 de maig declara que de cap manera pot confondre's el dret a l'assistència lletrada, previst i regulat en l'art. 520 de la Llei Processal, amb el dret a una preparació amb el lletrat de la declaració a realitzar.

Per tant, és clar que no està reconegut el dret a una entrevista reservada prèvia a la declaració policial. Així va ser també entès a la Circular 1/2003, sobre procediment per a l'enjudiciament ràpid i immediat de determinats delictes i faltes i de modificació del procediment abreujat.

Després de la pràctica d'aquesta diligència, encara que el detingut s'hagi acollit al seu dret a no declarar en Comissaria i per tant, encara que la mateixa hagi quedat frustrada materialment, s'ha de reconèixer aquest dret a l'entrevista reservada amb el lletrat.

El detingut té aquest dret a l'entrevista reservada perquè així ho reconeix l'art. 520 LECr, que literalment es refereix a entrevistar-se reservadament amb el detingut al terme de la pràctica de la diligència en què hagi intervingut.

La LECr no fa distincions sobre el resultat de la presa de declaració com a condicionant del dret o no a l'entrevista reservada, havent l'interpret de seguir la màxima recollida per Azón: *si lex non distinguit nec ens distin-*

quere debemus. La diligència de declaració arriba a terme tant quan el detingut declara com quan aquest manifesta el seu desig de no declarar.

Per la resta, aquest punt ja va ser objecte de la Consulta 4/1985, de 20 de maig de la Fiscalia General d'Estat, que va arribar a aquesta mateixa conclusió considerant que als efectes previnguts en l'art. 520, 6, c) de la Llei d'Enjuiciament Criminal, l'acta en què es reculli la manifestació del detingut de no voler declarar s'ha de considerar com a diligència practicada, pel que immediatament després d'ella pot entrevistar-se reservadament amb el lletrat designat o anomenat d'ofici.

Aquest mateix criteri també es va seguir anteriorment en la Consulta de la Fiscalia General de l'Estat el 17 de gener de 1983, sobre el Dret d'assistència lletrada al detingut: la seva vigència i contingut durant la incomunicació.

Com arguments que reforcen els continguts en les consultes referides, sembla clar que quan el legislador vol excloure aquest dret a l'entrevista reservada (*odiosa sunt restringenda*), el diu de forma expressa, i així ho fa en relació amb el detingut incomunicat (art. 527 LECr).

Podria contraargumentar-se que escudant-se en aquesta interpretació el detingut pot aconseguir l'objectiu de preparar la seva declaració abans de prestar-la, ja que efectivament, davant del Jutjat d'Instrucció ja podrà estar alligonat. Tanmateix, una vegada tancat l'atestat, el legislador renuncia a impedir aquesta estratègia defensiva, permetent-la expressament tal com es dedueix del nou art. 775 apartat 2 LECr, modificat per la Llei 38/2002, de 24 d'octubre que disposa què en la primera compareixença el Jutge informarà a l'imputat, en la forma més comprensible, dels fets que se li imputen... Tant abans com després de deixar declaració se li permetrà entrevistar-se reservadament amb el seu advocat, sense perjudici de l'establert en l'apartat c) del art. 527.

Per tant, s'hagi prestat o no declaració a Comissaria, el detingut pot entrevistar-se amb el seu lletrat al Jutjat abans de declarar. En definitiva, l'efecte pràctic és el de què, clausurada la fase de declaració a la seu policial i sigui quin sigui el seu resultat, és admesa l'entrevista reservada.

En tot cas, s'ha de recordar que per als supòsits en els quals sigui legalment procedent, a fi d'evitar possibles efectes pertorbadors de l'entrevista reservada, es podrà acordar la incomunicació, conforme al disposat en els arts. 509 i 501 LECr, reformats després de la recent LO 15/2003, de 25 de novembre, 520 bis i amb els efectes de l'art. 527 LECr.

Conclusions

Coincidint amb les conclusions aportades per la Fiscalia consultantes, s'ha d'afirmar que:

- 1r** No és preceptiva la presència del lletrat del detingut a la diligència d'instrucció de drets a la seu policial sense perjudici de què el mateix pugui promoure la seva repetició.
- 2n** En cas de detenció, s'imposa la necessitat de comptar amb l'assistència d'un lletrat a la seu policial, encara que el detingut hagi manifestat la seva intenció de no declarar.
- 3r** El detingut, llevat dels supòsits d'incomunicació, pot entrevistar-se reservadament amb el seu lletrat, després de la seva declaració policial o després de la seva negativa a declarar degudament documentada.

2. -Instrucció 12/2007. De la secretària d'estat de seguretat sobre els comportaments exigits als membres de les forces i cossos de seguretat de l'estat per garantir els drets de les persones detingudes o sota custòdia policial.

Instruccions:

SEGONA. - Durada de la detenció.

La detenció, d'acord amb la nostra Constitució, té una durada màxima limitada la finalitat de la qual és garantir els drets del detingut, evitant que existeixin privacions de llibertat de durada indefinida, incerta o il·limitada. A tal efecte, es tindran en compte les següents precisions:

1) El termini màxim de detenció, establert als articles 17.2 de la Constitució i 520 de la Llei d'Enjudiciament Criminal, és de 72 hores, el còmput del qual s'inicia en el moment mateix de la detenció (que no té necessàriament que coincidir amb l'entrada del detingut a la dependència policial) i finalitza amb la posada en llibertat o a disposició judicial.

2) Sense perjudici d'aquell termini màxim, cal tenir en compte que el nostre ordenament jurídic impedeix mantenir una persona detinguda sota custòdia policial més enllà del temps estrictament necessari per la pràctica dels actes d'investigació que permeten la identificació del detingut, l'esclariment dels fets i l'obtenció d'efectes i proves relacionats amb els mateixos.

És per això que, una vegada finalitzades quantes diligències hagin estat precises realitzar, el detingut, sense més demora, ha de ser posat a disposició de l'Autoritat judicial o en llibertat.

3) En aquells casos en els quals finalitzades les diligències, es presentin circumstàncies especials derivades de la investigació que exigeixin -sense exhaurir el termini de 72 hores- retardar el moment de posar físicament el detingut a disposició del Jutge, s'obrarà sempre sota les instruccions d'aquest, fent-les constar per diligència, igual com qualsevol altre eventualitat, de tal manera que sempre quedi constància detallada de l'ús del temps en què el detingut ha estat sota custòdia policial.

4) La detenció de persones relacionades amb bandes armades podrà prolongar-se per un termini d'unes altres 48 hores, sempre que la sol·licitud es formuli motivadament dins de les primeres 48 hores des de la detenció i el Jutge ho autoritzi dins de les 24 hores següents (art. 520 bis. LECr.).

TERCERA. - Drets del detingut.

A fi de garantir plenament els drets amb què, en virtut del disposat als articles 118 i 520 de la Llei d'Enjudiciament Criminal, compta el detingut des del mateix inici de la detenció, els membres de les Forces i Cossos de Seguretat de l'Estat tindran en compte les següents precisions:

1) Practicada la detenció, de forma immediata s'informarà el detingut -amb el llenguatge i la forma que et resultin comprensibles- del catàleg dels seus drets contingut en l'article 520.2 de la Llei d'Enjudiciament Criminal, dels fets que se li imputen i de les raons que motiven la seva privació de llibertat

2) En particular, se l'informarà del seu dret a guardar silenci, a no declarar contra si mateix i a no declarar-se culpable.

3) També se l'informarà del seu dret constitucional a sol·licitar l'"*habeas corpus*", si considera que la seva detenció no està justificada legalment o que transcorre en condicions il·legals, facilitant-li a tal efecte l'impres de sol·licitud que s'acompanya com annex.

4) Es garantirà de forma immediata el dret del detingut a posar en coneixement d'un familiar o persona que desitgi (i de l'Oficina Consular del seu país, en el cas d'estrangers) el fet de la detenció i el lloc de custòdia en la qual es trobi en cada moment.

5) S'esforçarà especialment en garantir que el dret a l'assistència jurídica es presti d'acord amb el previst en l'ordenament jurídic, utilitzant els mitjans disponibles per fer efectiva la presència de l'advocat en la major brevetat possible. Per a això, la sol·licitud d'assistència lletrada es cursarà de forma immediata a l'advocat designat pel detingut o, en el seu defecte, al Col·legi d'Advocats, reiterant la mateixa si transcorregudes tres hores de la primera comunicació, no s'hagués personat el lletrat. Al llibre de telefonemes s'anotarà sempre la trucada o trucades al lletrat o Col·legi d'Advocats i totes les incidències que poguessin produir-se (impossibilitat d'establir comunicació, falta de resposta, etc.).

6) S'adoptaran les mesures necessàries per garantir el dret del detingut a ser reconegut pel metge forense, el seu substitut legal o, en el seu defecte, pel de la institució en la qual es trobi, o per qualsevol altre dependent de l'Estat o d'altres Administracions Públiques.

En el cas que el detingut presenti qualsevol lesió imputable o no a la detenció o manifesti presentar-la haurà de ser traslladat de forma immediata a un centre sanitari per a la seva avaluació.

7) Si el detingut es troba incomunicat, no podrà designar advocat, que serà nomenat d'ofici, no tindrà dret a què es posi en coneixement del familiar o persona que desitgi el fet de la detenció i el lloc de custòdia i, si és estranger, a la comunicació amb el Consolat; tampoc no tindrà dret a l'entrevista amb l'advocat al terme de la diligència en què hagués intervingut.

8) Es garantirà l'espontaneïtat de la declaració, de manera que no es menyscabi la capacitat de decisió o judici del detingut, no formulant-li reconeixements o apercebiments. Se li permetrà manifestar el que estimi convenient per a la seva defensa, consignant-ho a l'acta. Si, a conseqüència de la durada de la presa de declaració, el detingut donés mostres de fatiga, s'haurà de suspendre la mateixa fins que es recuperi.

9) El nostre ordenament jurídic prohibeix terminantment l'ús de qualsevol excés físic o psíquic per obtenir una declaració del detingut, de manera que l'ús de tals mitjans constitueix infracció penal o disciplinària, i com a tal serà perseguida,

10) S'haurà de tenir en compte el contingut de la Instrucció de la Direcció General de la Seguretat de l'Estat, de 12 de novembre de 1984, sobre "Reconeixements Mèdics i tractament a detinguts", i la Instrucció del Secretari d'Estat de Seguretat 7/1997, sobre "Elaboració d'atestats", així com els "Criteris generals per a la pràctica de diligències per la Policia Judicial, aprovats per la Comissió Nacional de Coordinació de Policia Judicial.

Comissió del Torn d'Ofici

Comissió de Relacions amb
l'Administració i la Justícia

Criterios para la Asistencia Letrada al Detenido

Mallorca, 283 - 08037 Barcelona
Tel. 93 496 18 80 - Fax 93 487 65 03
<http://www.icab.cat>

CRITERIOS PARA LA ASISTENCIA LETRADA AL DETENIDO

Desde el Ilustre Colegio de Abogados de Barcelona hemos pretendido aportar unas reflexiones, sobretodo legales y jurisprudenciales, relativas a la actuación del Letrado en relación a la asistencia al detenido. Vaya por delante que esta publicación no pretende ser un manual dogmático o un protocolo firme de actuación, pero entendemos que contiene determinados criterios que han de presidir la actuación del Estado. La actuación del Letrado en el ejercicio del derecho de defensa, no es una actuación pasiva o de mera constatación que se cumple con las formalidades legales. Estamos en un Estado de Derecho, y eso, en principio, no lo cuestionamos. El propio Código Penal sanciona conductas que limitan el ejercicio del derecho de defensa. El contenido del presente no tiene ninguna otra finalidad que recordarnos las posibilidades de actuación (activa) que podemos y hemos de llevar a cabo atendiendo a las circunstancias adecuadas de cada caso concreto. Que duda cabe que la segura y acertada ponderación del lector, llevará a un más eficaz ejercicio del derecho de defensa en relación a la privación del derecho más importante despues de la vida, la libertad.

EL DERECHO A LA ASISTENCIA LETRADA AL DETENIDO RECONOCIDA EN EL ARTÍCULO 17.3 DE LA C.E. Y 520 L.E.Cr.

El Derecho a la asistencia letrada tiene una doble proyección constitucional:

Es necesario distinguir al respecto entre la asistencia letrada al detenido en las diligencias policiales y judiciales que la Constitución reconoce en el artículo 17.3 como una de las garantías del derecho a la libertad protegido por el n.º.1 del citado artículo, y la asistencia letrada al imputado o acusado que el artículo 24.2 de la Constitución proclama en el marco de la tutela judicial efectiva y del derecho al proceso debido.

Efectivamente, la asistencia letrada en las primeras diligencias policiales tras la detención hay que diferenciarla de la que se presta en un proceso penal. En todo caso puede anticiparse que la relación contenida en el precepto legal se extiende mucho más allá del tenor meramente literal del precepto, sin que tenga éste carácter exhaustivo, y sin que se agote en el contenido material del derecho constitucional reconocido en el art. 17.3 de la CE

Esta doble proyección constitucional del derecho a la asistencia letrada guarda paralelismo con los textos internacionales sobre la materia (arts. 5 y 6 del Convenio europeo de derechos humanos, y arts. 9 y 14 del Pacto internacional de derechos civiles y políticos),

El presente trabajo tiene por objeto poner de relieve el contenido material del instituto de la asistencia letrada al detenido, garantizada como decimos en el art. 17. 3 de la CE., y desarrollada posteriormente por Ley Orgánica n.º. 14/83, de 12 de diciembre, que promulgó el vigente artículo 520 de la LECr., y ello a partir de la relevante exégesis jurisprudencial que ha venido a complementar las parcas prescripciones legales, relacionadas básicamente en el n.º 6 del referido precepto rituario:

Art. 520.6. La asistencia del Abogado consistirá en:

- a. Solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos establecidos en el número 2 de este artículo y que se proceda al reconocimiento médico señalado en su párrafo f.
- b. Solicitar de la Autoridad judicial o funcionario que hubiesen practicado la diligencia en que el Abogado haya intervenido, una vez terminada ésta, la declaración o ampliación de los extremos que considere convenientes, así como la consignación en el acta de cualquier incidencia que haya tenido lugar durante su práctica
- c. Entrevistarse reservadamente con el detenido al término de la práctica de la diligencia en que hubiere intervenido.

Su aplicación, no obstante, se ha caracterizado por la literalidad respecto de la norma legal de desarrollo, y ello a pesar, como decimos, de la relevante exégesis jurisprudencial por la que se ha dotado de efectivo contenido al artículo 17.3 de la CE, y que, sin embargo ha tenido escasa permeabilidad en la práctica histórica de los operadores por razones que exceden con mucho al objeto del presente trabajo .

En estas circunstancias y tras el tiempo transcurrido desde la promulgación del artículo 520 de la LECr. resulta de todo punto ineludible dar fe del conjunto de criterios consolidados jurisprudencialmente respecto del contenido esencial del derecho a la asistencia letrada y sus límites, a fin de acomodar esta exégesis jurisprudencial a la realidad empírica y ello en suma como garantía del derecho a la libertad, protegido en el apartado 1º del

art.17 de la CE., y cuya más cabal preservación y tutela debe ser garantizada por quienes ostentamos la defensa del justiciable.

A tal efecto procedemos a relacionar, sin ánimo de exhaustividad, los criterios generales que resultan de aplicación en el ejercicio profesional de la asistencia letrada al detenido, tanto en el ámbito policial o centro de detención como, en su caso, en el posterior traslado del detenido a dependencias judiciales y todo ello a partir de la legislación aplicable y de su exégesis llevada a cabo de manera pacífica por la doctrina emanada de la jurisprudencia de nuestros más Altos Tribunales, así como de los propios criterios de la Fiscalía general del Estado que han venido a nutrirla.

CRITERIOS LEGALES Y JURISPRUDENCIALES RESPECTO DEL CONTENIDO MATERIAL DEL DERECHO A LA ASISTENCIA LETRADA AL DETENIDO PROCLAMADO EN EL ART. 17.3 DE LA CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA

1) Es la detención de un ciudadano y no la diligencia de declaración de un detenido la que impone la necesidad constitucional de contar con la asistencia letrada en sede policial y, en este sentido nuestro ordenamiento constitucional utiliza expresamente el término Derecho a la "asistencia letrada" y no meramente al derecho a nombramiento de Letrado.

2) Asistencia al detenido en Comisaria- Centro de detención

2.1) Desde la detención será necesaria la asistencia letrada. (Ello sin perjuicio de las excepciones previstas en el artículo 520.5 y concordantes de la LECr). La Policía Judicial, el Ministerio Fiscal o la autoridad judicial recabarán de inmediato del Colegio de Abogados la designación de un abogado de oficio, si no lo hubiere nombrado ya el interesado. (Arg. art. 767 LECr introducido por Ley 38/2002, de 24 octubre).

2.2) El Letrado deberá asistir al detenido con la máxima celeridad posible, y, en todo caso en término máximo de ocho horas desde la comunicación de la detención al Colegio de Abogados.

2.3) El Letrado asistente durante la práctica de las diligencias instructoras puede identificarse ante los funcionarios policiales a través del carnet profesional del Colegio de Abogados al que pertenezca.

2.4).- El letrado puede comunicarse con el detenido, antes y durante la declaración policial, y en general en cuantas diligencias participe en esta sede si bien estas comunicaciones no pueden tener en ningún caso el carácter de reservadas, hasta que haya sido cumplimentada el acta de declaración. (Salvo las asistencias letradas que se lleven a cabo en el ámbito de la Justicia de menores en cuyo caso el letrado puede entrevistarse reservadamente con su defendido con anterioridad a la declaración en sede policial.)

2.5).- El letrado asistente está facultado para recabar información en sede policial sobre la causa de la detención, delito que se imputa a su defendido y lectura de derechos, copia de

la declaración y derecho a solicitar una nueva así como hacer las observaciones que estime convenientes, y, finalmente, tiene igualmente derecho a una entrevista reservada entre el Letrado y el detenido, tras finalizar el acta de declaración, y que deberá desarrollarse en condiciones que garanticen esta reserva.

2.5.1) El letrado asistente no tiene derecho a acceder al contenido del atestado policial en su asistencia en Comisaría-Centro de detención, hasta que no le sea facilitado en dependencias judiciales y siempre y cuando las mismas no sean declaradas secretas mediante resolución judicial expresa.

2.6) El Letrado asistente, además de constatar a través del acta que la documente, que el detenido tan pronto practicada la detención haya sido informado de sus derechos constitucionales contenidos en el artículo 520.2 de la LECr., se asegurará de que los mismos hayan sido debidamente comprendidos y en su caso dará fe de la nueva lectura en su presencia y ello deberá constatarse de manera previa a cualquier otra cuestión que se le formule por la policía a la persona privada de libertad.

Específicamente se exhorta :

2.6.1) Respecto de las denominadas "preguntas generales de la Ley", previas a la declaración en sentido estricto, parece aconsejable que el Letrado asistente valore su procedencia cuando alguna de esas cuestiones excedan a las legalmente previstas, y en atención a las circunstancias concurrentes en el detenido, y los hechos que le son imputados, puedan incidir en el derecho de defensa del acusado, de conformidad con lo dispuesto en el artículo 24 CE.

2.6.2) El Letrado asistente cuida de que el detenido sea informado de su derecho constitucional a solicitar "habeas corpus" si considera que su detención no está justificada legalmente o que transcurre en condiciones ilegales, como por sobrepasar los términos legales o agotarlos innecesariamente.

2.6.3) El letrado designado deberá adoptar las medidas necesarias para garantizar el derecho del detenido a ser reconocido por facultativo, cuando éste así lo demande o, cuando el propio letrado así lo considere.

2.6.4) La asistencia letrada implica igualmente el derecho a que se haga constar en la declaración cuantas incidencias se hayan producido que sean relevantes respecto del contenido de la diligencia practicada así como respecto de cualquier otra circunstancia que pueda tener afectación en los derechos fundamentales del detenido, de conformidad con lo previsto en el art. 520.5 LECr.

2.7) La asistencia letrada conlleva el necesario control formal no solo respecto de la procedencia de la detención sino también de su duración en el tiempo y la procedencia de su mantenimiento para la ulterior puesta a disposición judicial del

detenido, de conformidad con lo dispuesto en los artículos 17.2 de la C.E., 520 .2 y 496 de la LECr.,

2.7.1) El plazo de 72 horas establecido con carácter general es un límite máximo, teniendo en cuenta además que el periodo de detención preventiva no podrá durar más del tiempo estrictamente necesario para la realización de las averiguaciones tendentes al esclarecimiento de los hechos.

2.7.2) Resulta recomendable auspiciar el control por parte del Letrado asistente de las facultades que se confiere a los responsables de la instrucción policial establecida en el nº 3 del artículo 492 de la LECr. , y en los supuestos de presuntos delitos que no lleven aparejada pena privativa de libertad, y que permite dejar sin efecto la detención practicada si concurren las circunstancias previstas en dicho precepto, control que, en todo caso debe hacerse extensivo a la aplicabilidad de los supuestos contenidos en los artículos 495 y 496 de la LECr., respecto de hechos presuntamente constitutivos de falta.

3) Tras la declaración en sede policial

3.1) El detenido, tras la diligencia de declaración, tiene derecho a entrevistarse reservadamente con el Letrado asistente. (art. 520.6 LECr.).

3.2) El Letrado asistente, tras entrevistarse con el detenido, puede seguir manteniendo contacto con éste, en los términos del artículo 523 de la LE.Cr.

3.3) Es aconsejable que el Letrado asistente recabe información respecto de la situación en la que resta el detenido y específicamente respecto de su puesta a disposición judicial sin mayores dilaciones y, en su caso, recabe se consigne en diligencia aquellas razones aducidas por el Instructor para posponerla, interesando se comunique ello de inmediato al Juez competente.

4) Asistencia en el Juzgado de Guardia

4.1) El Letrado asistente tiene derecho a tomar vista de las diligencias con la debida antelación a la toma de declaración de su asistido. (salvo resolución judicial al respecto).

4.2) El letrado asistente tiene derecho a mantener con el detenido entrevista antes y después de la declaración.

4.3) En general es su deber trasladar ante el órgano judicial cuantas incidencias se hayan suscitado hasta la comparecencia del detenido ante S.S^a. y que no se encuentren consignadas en las diligencias.

4.4) Recabar examen médico forense y la toma de análisis o muestras que resulten

necesarias para acreditación de circunstancias relevantes para su defendido, interesando que tales solicitudes queden debidamente documentadas en autos .

4.5) Asistir a las diligencias que puedan ser acordadas por el Juez Instructor de oficio o a instancia de las partes.

ANEXO I. NOTAS A LOS EPÍGRAFES PRECEDENTES.

Al epígrafe 1.- La Consulta 2/2003 de Fiscalía General del Estado, en su apartado II, c) "in fine" proclama literalmente esta conclusión y asimismo sostiene, entre otros aspectos de gran relevancia:

A la hora de la determinación del contenido esencial de este derecho fundamental en el supuesto de detención en primeras diligencias policiales, ***el TC declara que la finalidad de esta asistencia consiste en asegurar, con su presencia personal, que los derechos constitucionales del detenido sean respetados, que no sufra coacción o trato incompatible con su dignidad y libertad de declaración y que tendrá el debido asesoramiento técnico sobre la conducta a observar en los interrogatorios, incluida la de guardar silencio, así como sobre su derecho a comprobar, una vez realizados y concluidos con la presencia activa del Letrado, la fidelidad de lo transcrito en el acta de declaración que se le presenta a la firma. (SSTC 21/1997, 196/1987 y 252/1994).*** (apartado II a, de la referida circular, Anexo III de este trabajo).

La mayor parte de las funciones que el art. 520.6 LECr asigna al letrado responden a cometidos no conectados con su asistencia a la declaración, por lo que aun no teniendo lugar ésta, pueden seguir siendo necesarias aquellas.

El nuevo art. 767 LECr introducido por Ley 38/2002, de 24 octubre refuerza esta tesis, pues expresamente declara que **"desde la detención... será necesaria la asistencia letrada. La Policía Judicial, el Ministerio Fiscal o la autoridad judicial recabarán de inmediato del Colegio de Abogados la designación de un abogado de oficio, si no lo hubiere nombrado ya el interesado"**.

Es, por tanto, la detención y no la diligencia de declaración del detenido, la que impone la necesidad de contar con la asistencia de un Letrado en sede policial.

La labor del Letrado en este contexto no se reduce pues a ser mero fedatario de la realidad respecto de las diligencias que se deriven, sino que conlleva en términos generales una actividad técnica de control legal respecto de la procedencia de la detención y, en su caso, respecto del mantenimiento de esta medida cautelar.

En este sentido, del examen de la doctrina emanada por nuestra jurisprudencia, el término derecho a la "asistencia letrada" es una precisión terminológica que conlleva un papel activo del abogado como **consejero jurídico del detenido** y no como notario del quehacer policial esta sede, rol que se ha venido otorgando en la

práctica por algunos operadores y que ni se corresponde con la realidad legal, ni puede ser de recibo, a partir de los reiterados pronunciamientos jurisprudenciales:

Así **STC 11/1981 (F.Jco 4º)**: "... ya que, **en el curso de su declaración el detenido...**, obviamente puede contar con el **preceptivo asesoramiento técnico** al celebrarse la misma bajo la garantía de contradicción...".

Reiterada posteriormente en **STC 196/1987, F. Jco 5º, "in fine"**:

"La esencia del derecho del detenido a la asistencia letrada es preciso encontrarlo, no en la modalidad de la designación del abogado, sino en la efectividad de la defensa, pues lo que quiere la Constitución es proteger al detenido con **la asistencia técnica de un Letrado**, que le preste su **apoyo moral y ayuda profesional en el momento de su detención** y esta finalidad se cumple con el nombramiento de un Abogado de oficio, el cual garantiza la efectividad de la asistencia de manera equivalente al letrado de libre elección."

Más recientemente STC 199/2003: "Tendrá el detenido **el debido asesoramiento técnico sobre la conducta a observar en los interrogatorios, incluida la de guardar silencio.**"

Por último y tal como se pone de relieve en la **Consulta de Fiscalía nº 2/ 2003**, sobre "determinados aspectos de la asistencia letrada al detenido", (Apartado II,, in fine): el nuevo tipo penal contenido en el art. 537 del C.P. "pone sin duda de relieve la gran importancia que para nuestro ordenamiento tiene el escrupuloso respeto de los derechos de la personas privada de libertad., castigando, entre otras, aquellas conductas que impidan u obstaculicen el derecho a la asistencia de abogado al detenido (Ver anexo I. C.P).

Dicho precepto castiga a la autoridad o funcionario público que impida u obstaculice el derecho a la asistencia del abogado al detenido o preso, procure o favorezca la renuncia del mismo a dicha asistencia o no le informe de forma inmediata y de modo que le sea comprensible de sus derechos y de las razones de su detención.

Epígrafes 2 a 2.4.- Asistencia al detenido en Comisaria- Centro de detención

2.1) El vigente artículo, art. 767 LECr., introducido por L.O. 38/2002 de 24 de octubre, (Anexo II) exige expresamente como, desde la detención, es precisa la designación de letrado.

No obstante lo anterior, y como excepción al mandato del art. 767 LECr (que impone con carácter preceptivo la asistencia letrada a todo detenido o imputado) sigue vigente el art. 520.5 LECr, que permite la renuncia del detenido o preso a la preceptiva asistencia de Letrado cuando los hechos sean susceptibles de ser tipificados exclusivamente como delitos contra la seguridad del tráfico. No es posible interpretar que, con la entrada en vigor de la Ley 38/2002 y en particular del citado art. 767 LECr, se ha producido una derogación tácita del art. 520.5 LECr. En primer lugar, porque es posible una interpretación coherente de ambos preceptos, de acuerdo con la cual el segundo de ellos se perfila como excepción a la regla general establecida por el primero. Pero, sobre todo, porque la actual redacción del art. 520 LECr le fue dada por la LO 14/1983, y no puede ser derogada por una Ley ordinaria.

Sin embargo, la aplicación del art. 520.5 LECr, que exceptúa la imperatividad de la asistencia letrada al detenido en el concreto supuesto de los delitos contra la seguridad del tráfico, no es extensible al momento posterior

en que el imputado comparece a declarar ante el Juez de Instrucción; en este momento, recobra toda su vigencia el mandato generalizado del art. 767 LECr, singularmente cara a una posible conformidad. (Circular 1/2003 de 10 de abril de Fiscalía General del Estado) .

2.4) "El Letrado debe asegurar con su presencia personal que los derechos constitucionales del detenido sean respetados, que no sufra coacción o trato incompatible con su dignidad y libertad de declaración y que tendrá el debido asesoramiento técnico sobre la conducta a observar en los interrogatorios, incluida la de guardar silencio, así como sobre su derecho a comprobar, una vez realizados y concluidos con la presencia activa del Letrado, la fidelidad de lo transcrito en el acta". SSTC 199/2003 , 21/1997, 252/1994 196/87 y Consulta 2/2003 de 18 de diciembre de Fiscalía General del Estado.

"La exigencia de asistencia letrada al detenido al tiempo de prestar declaración en sede policial, **con absoluta libertad del Letrado para intervenir en la práctica de dicha diligencia**, cuidando que sean respetados en su integridad los derechos de su defendido, haciendo las observaciones que juzgara oportunas y denunciando ante las autoridades judiciales competentes aquellos comportamientos policiales que, en su caso, pudieran resultar lesivos de tales derechos, constituyen prevenciones que respetan escrupulosamente el contenido del derecho fundamental reconocido en el art. 17 CE... . Asimismo en el curso de su declaración, el detenido, obviamente puede contar con el preceptivo asesoramiento técnico al celebrarse la misma bajo la garantía de la contradicción. (T.C. Auto nº 23/2006 de 30 de enero F.Dº 2º, SSTC 196/1987 y 11/1981, entre otras muchas.

Por último, la notificación de la detención y de la preceptiva designación de abogado, bien de libre elección, bien del turno de oficio, sería exigible fuera cursada a la mayor brevedad al Colegio de Abogados correspondiente. Al respecto, sería especialmente conveniente que el servicio de asistencia al detenido del Colegio recabara de la policía e informara al Letrado designado del día y hora de la detención y hora en la que se ha recibido el telefonema a fin de propiciar por parte del Letrado el debido control tanto respecto de la detención del ciudadano como de su duración.

Epígrafes 2.5., 2.5.1: Es el conocimiento de la acusación que se formula contra una persona a los efectos del derecho de defensa lo que adquiere relevancia constitucional pues es la detención y no la diligencia de declaración del detenido, la que impone la necesidad de contar con la asistencia letrada en sede policial. (STS 1283/2000 y Consulta 2/2003 de 18 de diciembre de Fiscalía General del Estado ANEXO III).

STS 1283/2000, F. Dº. Primero, punto 4: "La pretensión de obtener copia de todo el atestado puede incidir negativamente en la investigación, que en ese momento inicial puede afectar a otras personas u otros delitos. Lo que realmente importa y tiene relevancia constitucional es el conocimiento de la acusación que se formula contra una persona a los efectos del derecho de defensa, siendo suficiente en ese momento , como razona la Sala a quo, con **tener conocimiento de la causa de la detención, delito que se le imputa y lectura de derechos, copia de la declaración y derecho a solicitar una nueva y de hacer las observaciones que estime convenientes y a la entrevista reservada** entre el letrado y el detenido, lo que fue cumplido de un modo riguroso en la forma establecida en el artículo 520 de la LECr. , especialmente la de los apartados 2 y 6 y sin perjuicio de ejercitar los derechos que en la afse instructora propiamente dicha le otorgan los artículos 118 y 302 LECr., tomando conocimiento de las actuaciones e interviniendo en la práctica de diligencias..."

Epígrafe 2.6. Debemos recordar que el Letrado se encuentra legitimado para formular Habeas Corpus en representación de su defendido. (SSTC nº 37/2008, 31/2003, entre otras).

Nos remitimos en lo menester a :

- Ley 6/1984, de 24 de mayo de 1.984 de procedimiento de Habeas Corpus.

- Instrucción 12/2007 de la Secretaría de Estado de Seguridad sobre "*comportamientos exigidos a los miembros de las fuerzas y cuerpos de seguridad del estado para garantizar los derechos de las personas detenidas o bajo custodia policial*", (Instrucción Tercera . punto 3). **(ANEXO III)**.

Epígrafe 2.6.1.- Estas cuestiones de carácter general, previas a la declaración del detenido, pueden versar sobre extremos que en atención al delito-s atribuidos, podrían hallarse sometidos al derecho constitucional del detenido a no declarar contra si mismos y a no confesarse culpables. Ejemplificativamente, salario que percibe, hijos habidos, etc. En todo caso compete al Letrado asistente una valoración ponderada al respecto.

Epígrafe 2.7. El artículo 17.2 de la LECr. establece que la detención preventiva no podrá durar más del tiempo estrictamente necesario para la realización de las averiguaciones tendentes al esclarecimiento de los hechos.. Por su parte el **artículo 496 de la L.E. Cr.** establece que: "*el particular, Autoridad o agente de Policía judicial que detuviere a una persona en virtud de lo dispuesto en los precedentes arts, deberá ponerla en libertad o entregarla al Juez más próximo al lugar en que hubiere hecho la detención dentro de las veinticuatro horas siguientes al acto de la misma.*" Por su parte el art. 520 .2 la extiende a las 72 horas. (salvo, por supuesto, lo establecido en la legislación antiterrorista).

Según la **STC 31/96**: "El plazo máximo de 72 horas que establece la Constitución es un límite máximo de carácter absoluto, para la detención policial, cuyo cómputo resulta inequívoco y simple. Pero ese plazo es un límite del límite temporal prescrito con carácter general por el mismo precepto, sobre el cual se sobrepone, sin reemplazarlo, el tiempo estrictamente indispensable para realizar el fin al que sirve privación cautelar de libertad".

Lo verdaderamente determinante respecto del plazo razonable para el mantenimiento de la detención policial de personas y su posterior puesta a disposición judicial viene marcado por la existencia o no de dilaciones indebidas. En este sentido el artículo 5.3 del Convenio Europeo para la Protección de los derechos humanos y de libertades fundamentales, (Convenido de Roma 4 de noviembre 1950), establece que toda persona detenida preventivamente deberá ser conducida sin dilación a presencia del Juez. En el caso de incumplimiento tendrá derecho a una reparación.

En suma, cuando la prolongación de la detención, resulte manifiestamente innecesaria, no solo se podrá formular una solicitud de Habeas Corpus sino también demandar una reparación, ello sin perjuicio de que por tales hechos pueda derivarse la comisión de un delito por parte de los agentes actuantes, de conformidad con lo dispuesto en los artículos 530 y siguientes del C.P y 496 de la LECr.

A efectos ejemplificativos respecto de la importancia de impedir indebidas dilaciones o demoras injustificadas en la puesta a disposición judicial del detenido nos remitimos a la **Instrucción 12/2007 de la Secretaría de Estado de Seguridad** sobre "*comportamientos exigidos a los miembros de las fuerzas y cuerpos de seguridad del estado para garantizar los derechos de las personas detenidas o bajo custodia policial*";: "*... hay que tener*

en cuenta que nuestro ordenamiento jurídico impide mantener a una persona detenida bajo custodia policial más allá del tiempo estrictamente necesario para la práctica de los actos de investigación tendentes a la identificación del detenido, el esclarecimiento de los hechos y la obtención de efectos y pruebas relacionados con los mismos.

Por ello, una vez finalizadas cuantas diligencias hubiera sido preciso realizar, el detenido debe, sin más demora, ser puesto a disposición de la Autoridad judicial o en libertad."

Epígrafe 2.7.2.) Establece el párrafo 2º, nº 3º del art. 492 del la LECrím. una aparente facultad discrecional de la Autoridad o agente por la que se les faculta a dejar sin efecto una detención cuando pueda presumirse racionalmente que el detenido comparecerá cuando sea llamado por el Juez o Tribunal competente. Sin embargo, en un Estado de Derecho parece sabido que toda facultad aparentemente discrecional se encuentra jurídicamente vinculada a partir del sentido de la norma y es, desde luego, susceptible de control jurisdiccional respecto del uso que de la misma se haga. Esta relevante atribución que se confiere a la Autoridad y sus agentes, y de su puesta en relación con el carácter excepcional que supone toda privación de libertad resulta aconsejable que pueda ser sometida a control.

Las referencias que aparecen en el artículo 492 LECrím respecto de la "prisión correccional", debe entenderse, de conformidad con la Disposición Transitoria undécima de la L.Orgánica 10/1995, que aprobó el Código Penal, **se corresponden en la actualidad con las penas menos graves. Tras la reforma operada por L.O. 15/2003, el vigente artículo 33 apartado 3, del C.P. reputa la pena de prisión de tres meses hasta cinco años como pena menos grave.**

Epígrafe 3) Artículo 523 LECr.: " Cuando el detenido o preso deseara ser visitado por un ministro de su religión, por un médico, por sus parientes o personas con quienes esté en relación de intereses, o por las que puedan darle sus consejos, deberá permitírsele con las condiciones prescritas en el reglamento de cárceles, si no afectase al secreto y éxito del sumario. La relación con el Abogado defensor no podrá impedirsele mientras estuviere en comunicación".

Epígrafe 4) Artículo 775 LECr.: " En la primera comparecencia el Juez informará al imputado, en la forma más comprensible, de los hechos que se le imputan. Previamente, el Secretario le informará de sus derechos y le requerirá para que designe un domicilio en España en el que se harán las notificaciones, o una persona que las reciba en su nombre, con la advertencia de que la citación realizada en dicho domicilio o a la persona designada permitirá la celebración del juicio en su ausencia en los supuestos previstos en el artículo 786.

Tanto antes como después de prestar declaración se le permitirá entrevistarse reservadamente con su Abogado, sin perjuicio de lo establecido en el apartado c del artículo 527.". (Redacción dada por Ley nº 38/2002 de 24 de octubre).

ANEXO II. Legislación.

Constitución española

Art. 17. C.E.

1. Toda persona tiene derecho a la libertad y a la seguridad. Nadie puede ser privado de su libertad, sino con la observancia de lo establecido en este artículo y en los casos y en la forma previstos en la ley.
2. La detención preventiva no podrá durar más del tiempo estrictamente necesario para la realización de las averiguaciones tendentes al esclarecimiento de los hechos, y, en todo caso, en el plazo máximo de setenta y dos horas, el detenido deberá ser puesto en libertad o a disposición de la autoridad judicial.
3. Toda persona detenida debe ser informada de forma inmediata, y de modo que le sea comprensible, de sus derechos y de las razones de su detención, no pudiendo ser obligada a declarar. Se garantiza la asistencia de abogados al detenido en las diligencias policiales y judiciales, en los términos que la ley establezca.
4. La ley regulará un procedimiento de "habeas corpus" para producir la inmediata puesta a disposición judicial de toda persona detenida ilegalmente. Asimismo, por ley se determinará el plazo máximo de duración de la prisión provisional.

Art. 24.2 C.E.

1. Asimismo todos tienen derecho al Juez ordinario predeterminado por la ley, a la defensa y a la asistencia de letrado, a ser informados de la acusación contra ellos, a un proceso público sin dilaciones indebidas y con todas las garantías, a utilizar los medios de prueba pertinentes para su defensa, a no declarar contra sí mismos, a no confesarse culpables y a la presunción de inocencia. La ley regulará los casos en que, por razón de parentesco o de secreto profesional, no se estará obligado a declarar sobre hechos presuntamente delictivos.

Ley de Enjuiciamiento Criminal.

Artículo 492.

La Autoridad o agente de Policía judicial tendrá obligación de detener:

- 1º. A cualquiera que se halle en alguno de los casos del artículo 490.
- 2º. Al que estuviere procesado por delito que tenga señalada en el Código pena superior a la de prisión correccional.
- 3º. Al procesado por delito a que esté señalada pena inferior, si sus antecedentes o las circunstancias del hecho hicieren presumir que no comparecerá cuando fuere llamado por la Autoridad judicial. Se exceptúa de lo dispuesto en el párrafo anterior al procesado que preste en el acto fianza bastante, a juicio de la Autoridad o agente que intente detenerlo, para presumir racionalmente que comparecerá cuando le llame el Juez o Tribunal competente.
- 4º. Al que estuviere en el caso del número anterior, aunque todavía no se hallase procesado, con tal que concurran las dos circunstancias siguientes:

1. Que la Autoridad o agente tenga motivos racionalmente bastantes para creer en la existencia de un hecho que presente los caracteres de delito.
2. Que los tenga también bastantes para creer que la persona a quien intente detener tuvo participación en él.

Artículo 495.

No se podrá detener por simples faltas, a no ser que el presunto reo no tuviese domicilio conocido ni diese fianza bastante, a juicio de la Autoridad o agente que intente detenerle.

Artículo 496.

El particular, Autoridad o agente de Policía judicial que detuviere a una persona en virtud de lo dispuesto en los precedentes arts, deberá ponerla en libertad o entregarla al Juez más próximo al lugar en que hubiere hecho la detención dentro de las veinticuatro horas siguientes al acto de la misma. Si demorare la entrega, incurrirá en la responsabilidad que establece el Código Penal, si la dilación hubiere excedido de veinticuatro horas.

Artículo 520.

1. La detención y la prisión provisional deberán practicarse en la forma que menos perjudique al detenido o preso en su persona, reputación y patrimonio. La detención preventiva no podrá durar más del tiempo estrictamente necesario para la realización de las averiguaciones tendentes al esclarecimiento de los hechos. Dentro de los plazos establecidos en la presente Ley, y, en todo caso, en el plazo máximo de setenta y dos horas, el detenido deberá ser puesto en libertad o a disposición de la Autoridad judicial.

2. Toda persona detenida o presa será informada, de modo que le sea comprensible, y de forma inmediata, de los hechos que se le imputan y las razones motivadoras de su privación de libertad, así como de los derechos que le asisten y especialmente de los siguientes:

- Derecho a guardar silencio no declarando si no quiere, a no contestar alguna o algunas de las preguntas que le formulen, o a manifestar que sólo declarará ante el Juez.
- Derecho a no declarar contra sí mismo y a no confesarse culpable.
- Derecho a designar Abogado y a solicitar su presencia para que asista a las diligencias policiales y judiciales de declaración e intervenga en todo reconocimiento de identidad de que sea objeto. Si el detenido o preso no designara Abogado, se procederá a la designación de oficio.
- Derecho a que se ponga en conocimiento del familiar o persona que desee, el hecho de la detención y el lugar de custodia en que se halle en cada momento. Los extranjeros tendrán derecho a que las circunstancias anteriores se comuniquen a la Oficina Consular de su país.
- Derecho a ser asistido gratuitamente por un intérprete, cuando se trate de extranjero que no comprenda o no hable el castellano.
- Derecho a ser reconocido por el Médico forense o su sustituto legal y, en su defecto, por el de la Institución en que se encuentre, o por cualquier otro dependiente del Estado o de otras Administraciones Públicas.

3. Si se tratare de un menor de edad o incapacitado, la autoridad baja cuya custodia se encuentre el detenido o preso notificará las circunstancias del apartado 2.d) a quienes ejerzan la patria potestad, la tutela o la guarda de hecho del mismo y, si no fueran halladas, se dará cuenta inmediatamente al Ministerio Fiscal. Si el detenido menor o incapacitado fuera extranjero, el hecho de la detención se notificará de oficio al Cónsul de su país.

4. La autoridad judicial y los funcionarios bajo cuya custodia se encuentre el detenido o preso, se abstendrán de hacerle recomendaciones sobre la elección de Abogado y comunicarán, en forma que permita su constancia, al Colegio de Abogados el nombre del Abogado elegido por aquél para su asistencia o petición de que se le designe de oficio. El Colegio de Abogados notificará al designado dicha elección, a fin de que manifieste su aceptación o renuncia. En caso de que el designado no aceptare el referido encargo, no fuera hallado o no compareciere, el Colegio de Abogados procederá al nombramiento de un Abogado de oficio. El Abogado designado acudirá al centro de detención a la mayor brevedad y, en todo caso, en el plazo máximo de ocho horas, contadas desde el momento de la comunicación al referido Colegio.

Si transcurrido el plazo de ocho horas de la comunicación realizada al Colegio de Abogados, no compareciese injustificadamente Letrado alguno en el lugar donde el detenido o preso se encuentre, podrá procederse a la práctica de la declaración o del reconocimiento de aquél, si lo consintiere, sin perjuicio de las responsabilidades contraídas en caso de incumplimiento de sus obligaciones por parte de los Abogados designados.

5. No obstante, el detenido o preso podrá renunciar a la preceptiva asistencia de Letrado si su detención lo fuere por hechos susceptibles de ser tipificados, exclusivamente, como delitos contra la seguridad del tráfico.

6. La asistencia del Abogado consistirá en:

- **Solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos establecidos en el número 2 de este artículo y que se proceda al reconocimiento médico señalado en su párrafo f.**
- **Solicitar de la Autoridad judicial o funcionario que hubiesen practicado la diligencia en que el Abogado haya intervenido, una vez terminada ésta, la declaración o ampliación de los extremos que considere convenientes, así como la consignación en el acta de cualquier incidencia que haya tenido lugar durante su práctica.**
- **Entrevistarse reservadamente con el detenido al término de la práctica de la diligencia en que hubiere intervenido.**

Artículo 523.

Cuando el detenido o preso desee ser visitado por un ministro de su religión, por un médico, por sus parientes o personas con quienes esté en relación de intereses, o por las que puedan darle sus consejos, deberá permitírsele con las condiciones prescritas en el reglamento de cárceles, si no afectase al secreto y éxito del sumario. La relación con el Abogado defensor no podrá impedírsele mientras estuviere en comunicación.

Artículo 527.

El detenido o preso, mientras se halle incomunicado, no podrá disfrutar de los derechos expresados en el presente capítulo, con excepción de los establecidos en el artículo 520, con las siguientes modificaciones:

- En todo caso, su Abogado será designado de oficio.
- No tendrá derecho a la comunicación prevista en el apartado d del número 2.
- Tampoco tendrá derecho a la entrevista con su Abogado prevista en el apartado c del número 6

Artículo 767.

Desde la detención o desde que de las actuaciones resultare la imputación de un delito contra persona determinada será necesaria la asistencia letrada. La Policía Judicial, el Ministerio Fiscal o la autoridad judicial recaarán de inmediato del Colegio de Abogados la designación de un abogado de oficio, si no lo hubiere nombrado ya el interesado.

Artículo 775.

En la primera comparecencia el Juez informará al imputado, en la forma más comprensible, de los hechos que se le imputan. Previamente, el Secretario le informará de sus derechos y le requerirá para que designe un domicilio en España en el que se harán las notificaciones, o una persona que las reciba en su nombre, con la advertencia de que la citación realizada en dicho domicilio o a la persona designada permitirá la celebración del juicio en su ausencia en los supuestos previstos en el artículo 786.

Tanto antes como después de prestar declaración se le permitirá entrevistarse reservadamente con su Abogado, sin perjuicio de lo establecido en el apartado c del artículo 527.

Código penal

Artículo 530.

La autoridad o funcionario público que, mediando causa por delito, acordare, praticare o prolongare cualquier privación de libertad de un detenido, preso o sentenciado, con violación de los plazos o demás garantías constitucionales o legales, será castigado con la pena de inhabilitación especial para empleo o cargo público por tiempo de cuatro a ocho años.

Artículo 531.

La autoridad o funcionario público que, mediando causa por delito, decretare, praticare o prolongare la incomunicación de un detenido, preso o sentenciado, con violación de los plazos o demás garantías constitucionales o legales, será castigado con la pena de inhabilitación especial para empleo o cargo público por tiempo de dos a seis años.

Artículo 532.

Si los hechos descritos en los dos artículos anteriores fueran cometidos por imprudencia grave, se castigarán con la pena de suspensión de empleo o cargo público por tiempo de seis meses a dos años.

Artículo 537.

La autoridad o funcionario público que impida u obstaculice el derecho a la asistencia de abogado al detenido o preso, procure o favorezca la renuncia del mismo a dicha asistencia o no le informe de forma inmediata y de modo que le sea comprensible de sus derechos y de las razones de su detención, será castigado con la pena de multa de cuatro a diez meses e inhabilitación especial para empleo o cargo público de dos a cuatro años

ANEXO III

1.- Fiscalía General del Estado. Consulta 2/2003, de 18 de diciembre, sobre determinados aspectos de la asistencia letrada al detenido

I. Introducción y delimitación metódica

La Fiscalía consultante plantea, en relación a la asistencia letrada al detenido, varios problemas en cuanto a su extensión y efectos. Concretamente se cuestiona a) si es preceptivo que el Letrado esté presente en la información de derechos al detenido; b) si es preceptiva la asistencia letrada aun cuando el detenido manifieste su deseo de no declarar en sede policial y c) si tiene el detenido derecho a la entrevista reservada con el letrado aun cuando se haya acogido a su derecho a no declarar en Comisaría.

La respuesta a la cuestión suscitada hace aconsejable el empleo de un criterio casuístico que, a la vista de las soluciones alumbradas en el ámbito jurisprudencial, proporcione una solución unitaria susceptible de ser defendida por el Ministerio Fiscal. De ahí la conveniencia de que, con carácter inicial, se efectúen algunas consideraciones sobre el derecho a la asistencia letrada reconocido al detenido a la luz de la normativa internacional, constitucional, legal y de la doctrina del Tribunal Constitucional y Tribunal Supremo. Ocioso resulta recordar que la falta de uniformidad de la jurisprudencia penal hace no descartable la existencia de pronunciamientos aislados, ajenos a una línea jurisprudencial mayoritaria y por tanto consolidada. Es ésta la que ha de centrar el interés del Ministerio Fiscal y la que, como tal, va a ser asumida en la interpretación de la cuestión sometida a consulta.

El Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos de 19 diciembre de 1966, ratificado por Instrumento de 27 abril 1977, en su art. 9 regula los derechos del detenido sin que se incluya el de asistencia letrada. Idéntica reflexión cabe realizar respecto del Convenio Europeo de Derechos Humanos de 4 de noviembre de 1950 que proclama en su art. 5 el derecho a la libertad, señalando los derechos del detenido preventivamente, entre los cuales tampoco incluye el de asistencia letrada.

Por tanto y como ha subrayado el TC en materia de asistencia letrada al detenido, nuestra Constitución es más amplia y generosa, al menos explícitamente, que dichos textos internacionales.

El art. 17.3 CE garantiza la asistencia de abogado al detenido en las diligencias policiales, en los términos que la ley establezca.

En nuestra CE hay por tanto un reconocimiento de esa asistencia letrada, aunque en cuanto al contenido concreto se remite a la ley.

El desarrollo legislativo del art. 17 CE lo encontramos fundamentalmente en el art. 520 LECr, en su redacción dada por el art. único de la Ley Orgánica 14/1983, de 12 diciembre, que en lo que ahora interesa dispone en su apartado 2 lo siguiente:

Toda persona detenida o presa será informada, de modo que le sea comprensible, y de forma inmediata, de los hechos que se le imputan y las razones motivadoras de su privación de libertad, así como de los derechos que le asisten y especialmente de los siguientes:

c) Derecho a designar Abogado y a solicitar su presencia para que asista a las diligencias policiales y judiciales de declaración e intervenga en todo reconocimiento de identidad de que sea objeto. Si el detenido o preso no designara Abogado, se procederá a la designación de oficio.

Más adelante, en su apartado 6 establece:

La asistencia del Abogado consistirá en:

a) Solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos establecidos en el número 2 de este artículo y que se proceda al reconocimiento médico señalado en su párrafo f).

b) Solicitar de la autoridad judicial o funcionario que hubiesen practicado la diligencia en que el Abogado haya intervenido, una vez terminada ésta, la declaración o ampliación de los extremos que considere convenientes, así como la consignación en el acta de cualquier incidencia que haya tenido lugar durante su práctica.

c) Entrevistarse reservadamente con el detenido al término de la práctica de la diligencia en que hubiere intervenido.

No está de más recordar el nuevo tipo contenido en el art. 537 CP, que pone sin duda de relieve la gran importancia que para nuestro ordenamiento tiene el escrupuloso respeto de los derechos de la persona privada de libertad. Dicho precepto castiga a la autoridad o funcionario público que impida u obstaculice el derecho a la asistencia del abogado al detenido o preso, procure o favorezca la renuncia del mismo a dicha asistencia o no le informe de forma inmediata y de modo que le sea comprensible de sus derechos y de las razones de su detención.

II. El derecho de asistencia letrada: su dimensión constitucional

La STC 196/1987 de 11 de diciembre declara que la asistencia letrada prevista en el art. 17.3 de la Constitución y reconocida al detenido en las diligencias policiales tiene un contenido distinto, como garantía del derecho a la libertad, al contenido de la asistencia letrada reconocida en el art. 24.2 de la Constitución en el marco de la tutela judicial efectiva con el significado de garantía del proceso debido.

De este distinto enfoque extrae el TC la conclusión de que aunque en nuestra Constitución se reconoce expresamente el derecho a la asistencia letrada tanto *al detenido* como *al acusado*, se hace en distintos preceptos

constitucionales garantizadores de derechos fundamentales de naturaleza claramente diferenciada por lo que esta doble dimensión *impide determinar el contenido esencial del derecho a la asistencia letrada en una lectura y aplicación conjunta de los citados arts. 17.3 y 24.2 de la Constitución* (STC 188/1991, de 3 de octubre).

El TS sigue esta línea de delimitación de derechos y en su sentencia 1151/2002, de 19 de junio declara que el derecho a la asistencia letrada, reconocido en los arts. 17.3 y 24.2 CE, no puede ser interpretado unitariamente por la diversa función que la garantía cumple en atención al bien jurídico protegido. El art. 17.3 reconoce este derecho al detenido en las diligencias policiales y judiciales como una de las garantías del derecho a la libertad, mientras que el art. 24.2 lo hace en el marco de la tutela judicial efectiva como garantía del proceso debido a todo acusado o imputado.

a) Asistencia letrada al detenido A la hora de la determinación del contenido esencial de este derecho fundamental en el supuesto de detención en primeras diligencias policiales, **el TC declara que la finalidad de esta asistencia consiste en asegurar, con su presencia personal, que los derechos constitucionales del detenido sean respetados, que no sufra coacción o trato incompatible con su dignidad y libertad de declaración y que tendrá el debido asesoramiento técnico sobre la conducta a observar en los interrogatorios, incluida la de guardar silencio, así como sobre su derecho a comprobar, una vez realizados y concluidos con la presencia activa del Letrado, la fidelidad de lo transcrito en el acta de declaración que se le presenta a la firma.** (SSTC 21/1997, 196/1987 y 252/1994).

El TS precisa que la función del Letrado en este ámbito es la de **ser garante de la integridad física del detenido, y de evitar la autoinculpación por ignorancia de los derechos que le asisten** (STS 252/1994 de 19 de septiembre).

A la hora de concretar la extensión de la asistencia letrada al detenido, debe partirse como principio general de que la garantía de la libertad personal que subyace al art. 17.3 CE *no alcanza a imponer la asistencia letrada en los términos y con la intensidad propios de un proceso en curso* (STC 252/1994, de 19 septiembre).

Seguindo estas pautas y del examen de la jurisprudencia del TS, puede concluirse que la asistencia del Letrado no es exigible en los siguientes actos procesales: a) en las declaraciones de otros coimputados a los que no asiste profesionalmente; b) declaraciones de los testigos; c) actos de imputación a terceros por parte del detenido (STS 1737/2000, 15 de noviembre); d) exploración radiológica del detenido (en el caso analizado concurría autorización judicial para la práctica de tal diligencia); e) prueba de alcoholemia (STS 590/2000, de 8 abril); e) cuando se trata *ab initio* del reconocimiento fotográfico de un posible delincuente que aún no ha sido concretado en su identidad (STS 1479/1999, de 19 octubre); f) en el registro practicado en el domicilio del acusado cuando todavía no se le imputa delito alguno (STS 847/1999, de 24 mayo, con cita de otras muchas, SSTCS de 17 de febrero de 1998, 23 de octubre de 1991, 4 de diciembre de 1992, 17 de marzo de 1993 y 8 de marzo y 7 de diciembre de 1994).

Delimitando las facultades del letrado, la STS 1283/2000, de 12 de julio declara que la pretensión de obtener copia de todo el atestado puede incidir negativamente en la investigación, que en ese momento inicial puede afectar a otras personas u otros delitos. **Lo que realmente importa y tiene relevancia constitucional es el conocimiento de la acusación que se formula contra una persona a los efectos del derecho de defensa, siendo suficiente en ese momento... con tener conocimiento de la causa de la detención,**

delito que se le imputa y lectura de derechos, copia de la declaración y derecho a solicitar una nueva y de hacer las observaciones que estime convenientes y a la entrevista reservada entre el letrado y el detenido... y sin perjuicio de ejercitar los derechos que en la fase instructora propiamente dicha le otorgan los arts. 118 y 302 LECr. En todo caso, como expresamente reconocía la Circular 2/1995, de 22 noviembre de la Fiscalía General del Estado, exigencias elementales del derecho de defensa imponen que el letrado y demás partes puedan tomar vista, antes de la audiencia del art. 504 bis.2, de las actuaciones practicadas hasta ese momento (art. 302 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal). Tan sólo si ha recaído una declaración judicial de secreto en los términos previstos en el art. 302 decaerá ese derecho.

Por contra, además de la necesaria presencia del Letrado en la declaración del detenido y en las diligencias de reconocimiento de identidad, expresamente mencionadas en el art. 520 LECr, **la STS 2032/2001, de 5 de noviembre (siguiendo el mismo criterio de otras, como las STSS 5 y 16 de mayo de 2000 y 14 de noviembre de 2000) añade la necesidad de asistencia letrada para que un detenido pueda manifestar su consentimiento de que se proceda a la entrada y registro en su domicilio sin que sea precisa la autorización judicial, fudamentándolo en que *las razones...sobre el alcance de la asistencia letrada en las diligencias policiales son perfectamente extensibles al caso que nos ocupa, ya que tal autorización o consentimiento es igual o incluso más trascendente que la propia declaración.*** Esta misma doctrina se ha aplicado a la necesidad de asistencia letrada para que un detenido pueda manifestar su consentimiento para que se proceda a la apertura en sede policial de correspondencia y paquetes (STS 409/1999, de 8 marzo). Este criterio es seguido por la STS 1061/1999, de 29 de junio que fundamenta esta exigencia en base a que *el consentimiento prestado por el detenido, se halla viciado al no gozar de las necesarias notas de libertad y autonomía que concurren cuando se dan circunstancias de signo distinto... la asistencia de Letrado es, en todo caso, decisiva para la validez de una toma de postura del detenido, que afecte a sus derechos fundamentales y que pueda comprometer seriamente su defensa.* Esta resolución llega a establecer que la exigencia de asistencia letrada al detenido *es por tanto extensible y ampliable a toda disposición sobre derechos fundamentales* b) Presencia del Letrado en la instrucción de derechos La presencia del Letrado en la diligencia de instrucción de derechos en sede policial no puede considerarse como preceptiva. La STS 1098/1999, de 9 de septiembre, con cita de la STS de 22 de noviembre de 1994 declara al respecto que *no se ocasionó vulneración del derecho de defensa ni indefensión... por no hallarse asistidos de Letrados en las diligencias de información de derechos... puesto que la jurisprudencia de esta Sala ha entendido que no es necesaria la presencia de Letrado en tales actos instructorios, lo que es obvio, ya que si los inculpados hubiesen tenido que estar asistidos de abogado en tales diligencias de información, no tendría sentido que en las mismas se les instruyera de su derecho a tal asistencia jurídica.*

A los argumentos del TS debemos añadir nosotros que cuando el art. 520 LECr regula el contenido de la intervención del Letrado y especifica como una de sus facultades la de solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos, al introducir el inciso en su caso el legislador parte de que puede haber tenido ya lugar la instrucción de derechos, plena, ajustada a Derecho, válida y eficaz y sin presencia del Letrado. La solicitud de éste habrá de entenderse referida a los supuestos en los que, bien no se haya practicado la instrucción antes de su intervención, bien aun habiéndose practicado, el Letrado entienda que debe realizarse de nuevo porque no se ha hecho correcta o íntegramente o porque el detenido no los ha comprendido en su integridad.

Como primera conclusión, pues, puede sentarse el principio general de que no es necesaria la presencia del Letrado en la diligencia de instrucción de derechos, sin perjuicio de que dentro de sus facultades entre la de promover la repetición de la práctica de la misma.

c) La negativa a declarar del detenido expresada en dependencias policiales En relación con el punto relativo a si es precisa la asistencia letrada en Comisaría en los supuestos en los que el detenido no quiere declarar, claramente hemos de inclinarnos por la respuesta positiva, toda vez que en el espíritu del art. 17 CE y del art. 520 LECr late el objetivo de que el detenido esté asistido de Letrado en Comisaría con independencia de que quiera o no declarar.

Conforme a los pronunciamientos del TC y del TS analizados supra, la asistencia letrada al detenido está conectada funcionalmente, entre otras, con la finalidad de asegurar, con su presencia personal, que los derechos constitucionales del detenido sean respetados, que no sufra coacción o trato incompatible con su dignidad y libertad de declaración y que la integridad física del mismo sea en todo caso respetada. Esta finalidad concurre por el mero hecho de la detención, con independencia de que el detenido desee o no prestar declaración, teniendo pleno significado aun cuando no vayan a practicarse en sede policial diligencias de investigación.

La mayor parte de las funciones que el art. 520.6 LECr asigna al Letrado, -solicitar, en su caso, que se informe al detenido o preso de los derechos y que se proceda al reconocimiento médico, solicitar la consignación en el acta de cualquier incidencia- responden a cometidos no conectados con la prestación de declaración, por lo que aun no teniendo lugar ésta, pueden seguir siendo necesarias aquellas.

El nuevo art. 767 LECr introducido por Ley 38/2002, de 24 octubre refuerza esta tesis, pues expresamente declara que desde la detención... será necesaria la asistencia letrada. La Policía Judicial, el Ministerio Fiscal o la autoridad judicial recabarán de inmediato del Colegio de Abogados la designación de un abogado de oficio, si no lo hubiere nombrado ya el interesado.

Es, por tanto, la detención y no la diligencia de declaración del detenido, la que impone la necesidad de contar con la asistencia de un Letrado en sede policial.

d) Entrevista reservada del detenido con su Letrado La Ley 38/2002 zanja una vieja polémica acerca de la capacidad del Letrado para entrevistarse reservadamente con su cliente con anterioridad a su declaración en Comisaría. Los trabajos preparatorios de aquel texto legal reflejan la voluntaria exclusión de lo que en el proyecto se proclamaba de forma expresa, esto es, la posibilidad de esa entrevista previa que ahora, sin embargo, sólo se admite en sede judicial (cfr. art. 775). Pese a todo, todavía subsisten algunas dudas interpretativas que aconsejan algunas precisiones.

En efecto, la STS 1500/2000 de 4 de octubre declara que no se deduce de la ley la existencia de un derecho del Letrado a entrevistarse con sus clientes antes de la toma de declaración en Comisaría, sino después al término de la práctica de la diligencia en que hubiese intervenido. En este mismo sentido, la STS 539/1998 de 11 de mayo declara que en modo alguno puede confundirse el derecho a la asistencia letrada, previsto y regulado en el art. 520 de la Ley Procesal, con el derecho a una preparación con el Letrado de la declaración a prestar.

Por tanto, es claro que no está reconocido el derecho a una entrevista reservada previa a la declaración policial. Así fue también entendido en la Circular 1/2003, sobre procedimiento para el enjuiciamiento rápido e inmediato de determinados delitos y faltas y de modificación del procedimiento abreviado.

Tras la práctica de esta diligencia, aunque el detenido se haya acogido a su derecho a no declarar en Comisaría y por tanto, aunque la misma haya quedado frustrada materialmente, debe reconocerse este derecho a la entrevista reservada con el letrado.

El detenido tiene ese derecho a la entrevista reservada porque así se lo reconoce el art. 520 LECr, que literalmente se refiere a entrevistarse reservadamente con el detenido al término de la práctica de la diligencia en que hubiere intervenido.

La LECr no hace distinción sobre el resultado de la toma de declaración como condicionante del derecho o no a la entrevista reservada, debiendo por tanto el intérprete seguir el brocardo recogido por Azón: *si lex non distinguit nec nos distinguere debemus*. La diligencia de declaración llega a término tanto cuando el detenido declara como cuando éste manifiesta su deseo de no declarar.

Por lo demás, este punto ya fue objeto de la Consulta 4/1985, de 20 de mayo de la Fiscalía General de Estado, que llegó a esta misma conclusión considerando que a los efectos prevenidos en el art. 520, 6, c) de la Ley de Enjuiciamiento Criminal, el acta en que se recoja la manifestación del detenido de no querer declarar debe considerarse como diligencia practicada, por lo que inmediatamente después de ella puede entrevistarse reservadamente con el letrado designado o nombrado de oficio.

Este mismo criterio también se siguió con anterioridad en la Consulta de la Fiscalía General de Estado 17 de enero de 1983, sobre Derecho de asistencia letrada al detenido: su vigencia y contenido durante la incomunicación.

Como argumentos que refuerzan los contenidos en las referidas Consultas parece claro que cuando el legislador quiere excluir este derecho a la entrevista reservada (odiosa *sunt restringenda*), lo dice de forma expresa, y así lo hace en relación con el detenido incomunicado (art. 527 LECr).

Podría contra argumentarse que escudándose en esta interpretación el detenido puede conseguir el objetivo de preparar su declaración antes de prestarla, pues efectivamente, ante el Juzgado de Instrucción ya podrá estar aleccionado. Sin embargo, una vez cerrado el atestado, el legislador renuncia a impedir esta estrategia defensiva, permitiéndola expresamente tal como se deduce del nuevo art. 775 apartado 2 LECr, modificado por la Ley 38/2002, de 24 octubre que dispone que en la primera comparecencia el Juez informará al imputado, en la forma más comprensible, de los hechos que se le imputan... Tanto antes como después de prestar declaración se le permitirá entrevistarse reservadamente con su Abogado, sin perjuicio de lo establecido en el apartado c) del art. 527.

Por tanto, háyase o no prestado declaración en Comisaría, el detenido puede entrevistarse con su Letrado en el Juzgado antes de prestar declaración. En definitiva, el efecto práctico es el de que, clausurada la fase de declaración en sede policial y sea cual sea su resultado, es admitida la entrevista reservada.

En todo caso, debe recordarse que para los supuestos en que sea legalmente procedente con el fin de evitar posibles efectos perturbadores de la entrevista reservada, cabrá acordar la incomunicación, conforme a lo dispuesto en los arts. 509 y 501 LECr, reformados tras la reciente LO 15/2003, de 25 de noviembre, 520 bis y con los efectos del art. 527 LECr.

Conclusiones

Coincidiendo con las conclusiones aportadas por la Fiscalía consultantes, debe afirmarse que:

- 1º No es preceptiva la presencia del Letrado del detenido en la diligencia de instrucción de derechos en sede policial sin perjuicio de que el mismo pueda promover su repetición.
- 2º En caso de detención se impone la necesidad de contar con la asistencia de un Letrado en sede policial, aun cuando el detenido haya manifestado su intención de no declarar.
- 3º El detenido, salvo en los supuestos de incomunicación, puede entrevistarse reservadamente con su Letrado, tras su declaración policial o tras su negativa a declarar debidamente documentada.

2.-Instrucción 12/2007 de la secretaria de Estado de Seguridad sobre los comportamientos exigidos a los miembros de las fuerzas y cuerpos de seguridad del estado para garantizar los derechos de las personas detenidas o bajo custodia policial.

Instrucciones:

SEGUNDA.- Duración de la detención.

La detención, de acuerdo con nuestra Constitución, tiene una duración máxima limitada cuya finalidad es garantizar los derechos del detenido, evitando que existan privaciones de libertad de duración indefinida, incierta o ilimitada. A tal efecto, se tendrán en cuenta las siguientes precisiones”:

1) El plazo máximo de detención, establecido en los artículos 17.2 de la Constitución y 520 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal, es de 72 horas, cuyo cómputo se inicia en el momento mismo de La detención (que no tiene necesariamente que coincidir con la entrada del detenido en la dependencia policial) y finaliza con la puesta en libertad o a disposición judicial.

2) Sin perjuicio de ese plazo máximo, hay que tener en cuenta que nuestro ordenamiento jurídico impide mantener a una persona detenida bajo custodia policial más allá del tiempo estrictamente necesario para la práctica de los actos de investigación tendentes a la identificación del detenido, el esclarecimiento de los hechos y la obtención de efectos y pruebas relacionados con los mismos.

Por ello, una vez finalizadas cuantas diligencias hubiera sido preciso realizar, el detenido debe, sin más demora, ser puesto a disposición de la Autoridad judicial o en libertad.

3) En aquellos casos en los que, finalizadas las diligencias, concurren circunstancias especiales derivadas de la investigación que exijan -sin agotar el plazo de 72 horas- retrasar el momento de poner físicamente al detenido a disposición del Juez, se obrará siempre bajo las instrucciones de éste. haciéndolas constar por diligencia, al igual que cualquier otra eventualidad, de tal forma que siempre quede constancia detallada del uso del tiempo en el que el detenido ha estado bajo custodia policial.

4) La detención de personas relacionadas con bandas armadas podrá prolongarse por un plazo de otras 48 horas, siempre y cuando la solicitud se formule motivadamente dentro de las primeras 48 horas desde la detención y el Juez lo autorice dentro de las 24 horas siguientes (art. 520 bis. LECr.).

TERCERA.- Derechos del detenido.

A fin de garantizar plenamente los derechos con que, en virtud de lo dispuesto en los artículos 118 y 520 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal, cuenta el detenido desde el mismo inicio de la detención, los miembros de las Fuerzas y Cuerpos de Seguridad del Estado tendrán en cuenta las siguientes precisiones:

1) Practicada la detención, de forma inmediata se informará al detenido -con el lenguaje y la forma que te resulten comprensibles- del catálogo de sus derechos contenido en el artículo 520.2 de la Ley de Enjuiciamiento Criminal. de los hechos que se le imputan y de las razones que motivan su privación de libertad.

2) En particular, se le informará de su derecho a guardar silencio, a no declarar contra sí mismo y a no declararse culpable

3) También se te informará de su derecho constitucional a solicitar el “habeas corpus”, si considera que su detención no está justificada legalmente o que transcurre en condiciones ilegales, facilitándote a tal efecto el impreso de solicitud que se acompaña como anexo.

4) Se garantizará de forma inmediata el derecho del detenido a poner en conocimiento de un familiar o persona que desee (y de la Oficina Consular de su país, en el caso de extranjeros) el hecho de la detención y el lugar de custodia en que se halle en cada momento.

5) Se pondrá especial empeño en garantizar que el derecho a la asistencia jurídica se preste de acuerdo con lo previsto en el ordenamiento jurídico, utilizando los medios disponibles para hacer efectiva la presencia del abogado a la mayor brevedad posible.

Para ello, la solicitud de asistencia letrada se cursará de forma inmediata al abogado designado por el detenido o, en su defecto, al Colegio de Abogados. reiterando la misma, si transcurridas tres horas de la primera comunicación, no se hubiera personado el letrado. En el libro de telefonemas se anotará siempre la llamada o llamadas al letrado o Colegio de Abogados y todas las incidencias que pudieran producirse (imposibilidad de establecer comunicación, falta de respuesta etc).

6) Se adoptarán las medidas necesarias para garantizar el derecho del detenido a ser reconocido por el médico forense, su sustituto legal o, en su defecto, por el de la institución en que se encuentre, o por cualquier otro dependiente del Estado o de otras Administraciones Públicas.

En el caso de que el detenido presente cualquier lesión imputable o no a la detención o manifieste presentarla deberá ser trasladado de forma inmediata a un centro sanitario para su evaluación.

7) Si el detenido se encuentra incomunicado, no podrá designar abogado, que será nombrado de oficio, no tendrá derecho a que se ponga en conocimiento del familiar o persona que desee el hecho de la detención y el lugar

de custodia y, si es extranjero, a la comunicación con el Consulado; tampoco tendrá derecho a la entrevista con el abogado al término de la diligencia en que hubiera intervenido.

8) Se garantizará la espontaneidad de la declaración, de manera que no se menoscabe la capacidad de decisión o juicio del detenido, no formulándole reconvenções o apercibimientos. Se le permitirá manifestar lo que estime conveniente para su defensa, consignándolo en el acta. Si, a consecuencia de la duración de la toma de declaración, el detenido diera muestras de fatiga, se deberá suspender la misma hasta que se recupere.

9) Nuestro ordenamiento jurídico prohíbe terminantemente el uso de cualquier exceso físico o psíquico para obtener una declaración del detenido, de manera que el empleo de tales medios constituye infracción penal o disciplinaria, y como tal será perseguida,

10) Deberá tenerse en cuenta el contenido de la Instrucción de la Dirección General de la Seguridad del Estado, de 12 de noviembre de 1984, sobre "Reconocimientos médicos y tratamiento a detenidos", y la Instrucción del Secretario de Estado de Seguridad 7/1997, sobre "Elaboración de atestados", así como los "Criterios generales para la práctica de diligencias por la Policía Judicial, aprobados por la Comisión Nacional de Coordinación de Policía Judicial.